

SANDNES KOMMUNE

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2018-2028

AKTIVE SANDNES

Planutkast fremmes for endelig vedtak

11. des 2017

INNHold

Forord	4
Kapittel 1 - Sammendrag	6
Kapittel 2 - Planforutsetninger	8
2.1 Planprosessen	8
2.2 Klargjøring av begreper	9
Kapittel 3 – Evaluering av forrige planperiode 2008 - 2015	11
Kapittel 4 - Politiske føringer og gjeldende lovverk	12
4.1 Statlig idrettspolitikkk.....	12
4.2 Statlig friluftspolitikkk	13
4.3 Statlig helsepolitikkk.....	14
4.4 Fylkeskommunale føringer	14
4.5 Kommunale planer.....	15
4.5.1.Kommuneplanen 2015 – 2040	15
4.5.2 Miljøplanen 2015 - 2030.....	16
4.5.3.Eierskapsmeldingen	16
4.6. Gjeldende lovverk	16
4.6 Idrettspolitisk dokument 2015 – 2019 (Norges idrettsforbund - NIF)	17
4.7 Veivalg for den norske turistforening (DNT) 2013 – 2016.	18
Kapittel 5 - Et folk i forfall? Trender og tradisjoner	20
5.1 Fysisk aktivitet og helse.....	21
5.2 Status Sandnes	23
5.2.1 Mosjon/fysisk aktivitet - Sandnes.....	23
5.2.2. Den organiserte idretten - deltagelse	23
5.2.3. Friluftinteresse - Sandnes.....	24
5.2.4 Grøntmiljø som arena for mangfold, aktivitet og naturopplevelse	25
5.3 Fokusområder – god folkehelse og en fysisk aktiv befolkning	26
Kapittel 6 - Status anlegg/områder og aktivitetsbeskrivelse	26
6.1 Status folketall	26
6.1.1.Folketall og prognoser i Sandnes kommune	27
6.2 Status for større anlegg/områder	28
6.2.1. Innendørsaktivitet – hallkapasitet.....	28
6.2.3. Svømmehallkapasitet.....	29
6.2.3. Banekapasitet	30

6.2.4. Tilgang på lekearealer/grøntstruktur	30
6.2.5 Status Sandnesmarka – friluftsområder	31
6.3 Status organisert idrett – inngående vurdering	33
6.3.1. Organisert idrett - nasjonalt.....	33
6.3.2. Organisert idrett Sandnes	34
6.3.3 Bedriftsidretten	37
6.3.4 Fokusområder kap 6.3 – organisert idrett	37
6.4 Tilskuddspolitikken skal gi aktivitet.....	37
6.4.1 Fokusområder kap. 6.4 – tilskuddspolitikken skal gi aktivitet.....	38
6.5 Kommersielle aktører - næring i idretten og til dels friluftslivet	39
6.5.1 Fokusområder kap 6.5 – kommersielle aktører – næring i idretten og til dels friluftslivet	39
6.6 Organisert friluftsliv - naturformidling	40
6.6.1 Fokusområder kap. 6.6 – organisert friluftsliv - naturformidling	40
6.7 De unges egne aktiviteter.....	41
6.7.1 Fokusområder kap. 6.7 – de unges egne aktiviteter.....	41
Kapittel 7 - Behov i bydelene	42
Kapittel 8 - Større anlegg og arealer – forslag	43
8.1 Aktiviteter som er vanskelige å utøve i Sandnes grunnet manglende anlegg	43
8.2 Større nye idretts og friluftsanlegg.....	43
8.3 Tilgjengelige «ledige» arealer idrettsanlegg – avsatt i kommuneplanenes arealdel	50
8.4 Behov for nye arealer til anlegg – innspill til kommuneplanens arealdel	51
Kapittel 9 – Skolen – en mulighetensarena	52
9.1. Kroppsøving.....	53
9.1.1. Svømmeopplæring	54
9.2 Næremiljøanlegg i og rundt skolegården	55
9.2.1 Større allsidighet i mulighetene til fysisk aktivitet på skolene?	56
Kapittel 10 - Drift og vedlikehold, rehabilitering	59
10.1 Kommunale og interkommunale anlegg.....	59
10.2 Lagseide/leide anlegg.....	60
10.3 Nødvendige rehabiliteringer	61
Kapittel 11 – Politiske visjoner og mål	62
Litteratur	70
Vedlegg.....	72

EN AKTIV BY

=

EN ATTRAKTIV BY

FORORD

Denne planen handler om hvordan kommunen kan legge til rette for at alle innbyggerne får muligheten til å være aktive på alle plan og arenaer.

Det primære målet med planen er todelt:

- Å legge til rette for økt fysisk aktivitet både organisert og egenorganisert ved å vedlikeholde, rehabiliterer og bygge ut idretts- og friluftslivsanlegg.
- Sette fokus på fysisk aktivitet i et folkehelseperspektiv.
- Verdsette den aktivitet som foregår i regi av de frivillige organisasjonene.
- Ha en bred medvirkningsprosess.

Hensikten med "Aktive Sandnes" er å ha en politisk vedtatt og oppdatert langsiktig plan for hvordan disse virkemidlene tas i bruk.

Kommunens idretts- og friluftslivspolitikkk kommer til uttrykk gjennom offentlige føringer og strategier fra frivillige organisasjoner (se kapittel 4), politiske visjoner og mål (se kapittel 11) samt handlingsprogrammet (se kapittel 13-15). Denne

planen er således et retningsgivende, idrettspolitisk styringsdokument for å oppnå kommunens målsettinger.

De sekundære målene med en slik plan, er flere:

Egenverdien av idrettsglede og naturopplevelse, sosialisering og demokratisering gjennom frivillige organisasjoner, stimulering av dugnadsånd, forebyggende ungdomsarbeid og som allerede nevnt folkehelsen, er sentrale stikkord.

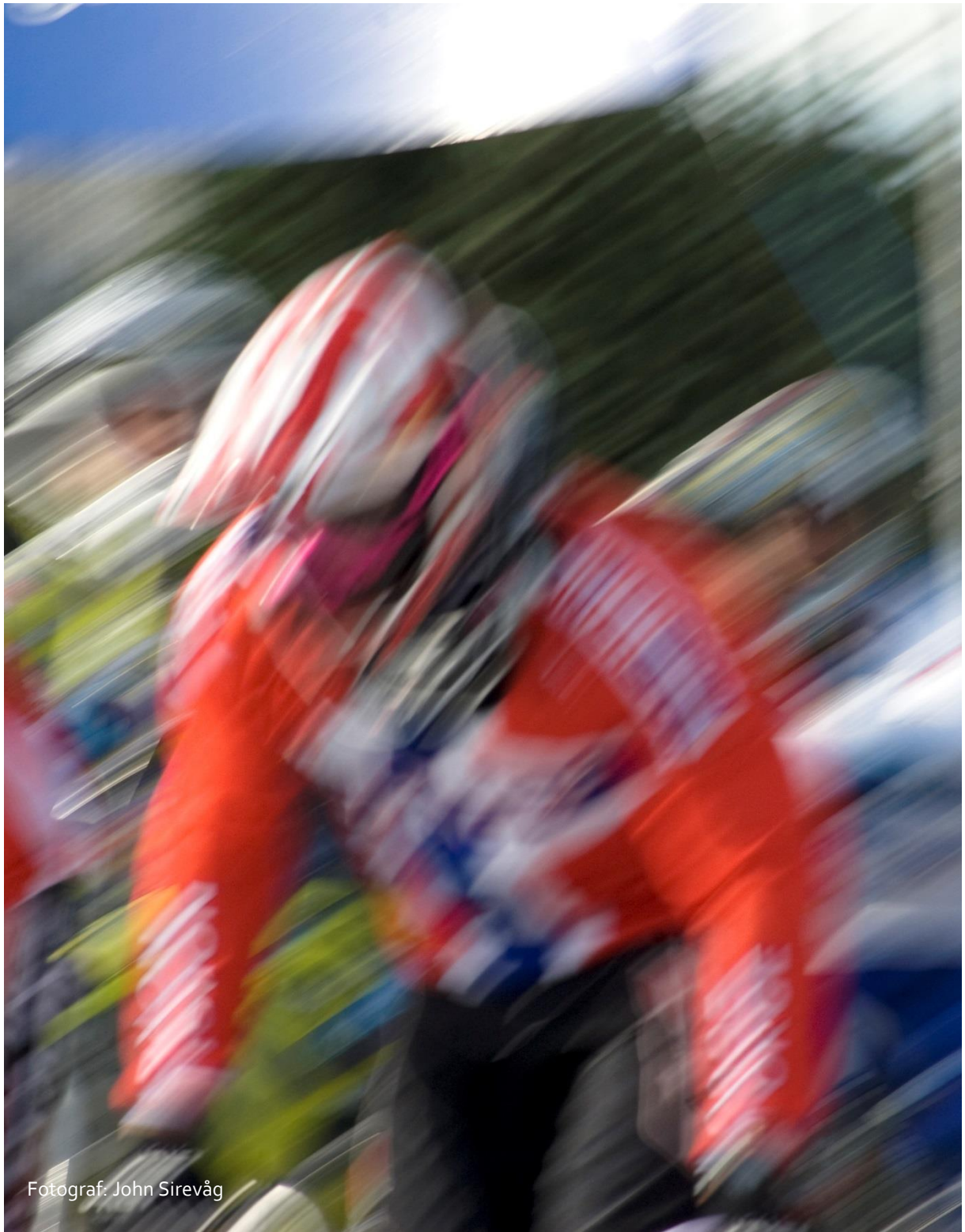
Planarbeidet er utført av en arbeidsgruppe bestående av Kine M. K. Olesen (bymiljø - park), Odd W. Støve (bymiljø idrett), Vidar Gundetjern (Sandnes idrettsråd SIR), Odd Thorsen (SIR) og David Riska (SIR). Ane K. Rostrup har ledet gruppen og ført arbeidet i pennen. I tillegg har flere fagfolk fra kommunens andre resultatenheter og staber bidratt med innspill.

Rådmannens ledergruppe har fungert som styringsgruppe.

Sandnes kommune takker for det arbeid som alle bidragsytere har nedlagt i planarbeidet.

Sandnes idrettsråd er et organ valgt av alle idrettslag i Sandnes. Idrettsrådet er bindeleddet mellom den frivillige idretten, idrettskretsen og kommunen. Et idrettsråd skal kartlegge og planlegge idrettens behov i kommunen. Ifølge Lov for Norges Idrettsforbund og Olympiske komite § 8-2 er et idrettsråds oppgaver definert slik:

- Styrke idrettens rolle og rammevilkår i lokalsamfunnet
- Foreta prioriteringer på vegne av idrettslagene
- Dokumentere og synliggjøre idrettens lokale omfang samt utvikle lokale idrettspolitiske handlingsprogram
- Være en møteplass og utviklingsarena i skjæringspunktet mellom offentlig og frivillig virke

Målet med denne planen er - med utgangspunkt i at all bevegelse er bra for den enkelte og for folkehelse - å stimulere folk til fysisk aktivitet, enten det skjer gjennom organisert idrett, lek og mosjon eller ved transport.

Denne planen skal gi en beskrivelse av status, samfunnsutvikling og fremtidige ønsker/behov innenfor feltet fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett. Planen munner ut i forslag til mål og tiltak med konkrete forslag til hvilke tiltak kommunen bør iverksette i kommende planperiode 2018-2028.

Kapitlene er inndelt slik at man ved gjennomlesing fra A til Å kan få best mulig bakgrunnskunnskap om og forståelse for de politiske målsettingene som gjennomgås i kapittel

11. Dette munner igjen ut i handlingsplanene, det vil si prioriteringslistene, i kapittel 13, 14 og 15 der de ulike nye anleggene, tiltakene og rehabiliteringsprosjektene fastsettes.

Plandokumentet med vedlegg skal også kunne brukes som et oppslagsverk der man kan finne den informasjonen man søker i enkeltkapitler eller vedlegg.

Hovedformålet for Sandnes kommunes idretts og aktivitetspolitikk er å legge til rette for fysisk aktivitet primært for alle byens innbyggere, men også for besøkende. Stikkord:

- Flere idrettshaller, bygge haller istedenfor gymsaler til skolene.
- Bedre svømmehallkapasitet.
- Flere kilometer med turveier med lys.

Flere spesialanlegg for nye aktiviteter.

- Sikre tilstrekkelige arealer til rekreasjon, aktivitet og naturopplevelse.
- Sørge for at områdene og anleggene kan benyttes i tråd med intensjonene.

Ved siden av fortsatt å stimulere frivillige organisasjoner og være aktiv pådriver i anleggsutviklingen, skal kommunens engasjement også rettes mot mennesker som er lite fysisk aktive og de egenorganiserte. Regelmessig fysisk aktivitet for mennesker i alle aldersgrupper har stor betydning for helsen, både i oppveksten og senere i livet.

En rød tråd i planen er at den skal fremme idrett og fysisk aktivitet for alle. Målet er både å få

bygget flere tradisjonelle og utradisjonelle idrettsanlegg, men også å tilrettelegge for ”kroppsbevegelse” for alle aldre og alle brukere.

Det innebærer at tilrettelegging av parker, turstier, grønne korridorer, lysløyper, parkering, skilting etc. bør prioriteres på linje med idrettshaller og nærmiljøanlegg. Både norsk og internasjonal faglitteratur påpeker at **alt som er umiddelbart tilgjengelig for folk, blir brukt!**

Frimerådene skal være lett tilgjengelige, brukervennlige og sammenhengende. Det er viktig å skape forståelse for og vilje til investering i arealer for idrett og friluftsliv. Alt som stimulerer fysisk aktivitet, og dermed folkehelse, skal inngå som en naturlig del av den offentlige infrastruktur.

Kapittel 2 - går i detalj på formålet med planen, planprosessen, og sentrale begreper.

Kapittel 3 er en evaluering av hva som er oppnådd og ikke oppnådd av foreslåtte tiltak og prioriteringer fra forrige planperiode.

Kapittel 4 er en gjennomgang av offentlig idrettspolitikk fra statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå. Dessuten er det tatt med føringer fra sentrale frivillige foreninger. Her blir relevante stortingsmeldinger og offentlige rapporter nevnt i den grad de er retningsgivende for denne planen. Andre planer i Sandnes kommune som har tilknytning er også tatt med.

Kapittel 5 lister årsakene og effektene av en fysisk aktiv befolkning. Det er et faktum at fysisk aktivitet fremmer helsen og er dermed en viktig anbefalt folkehelsestrategi. Videre listes utviklingstrekk i Sandnes med hensyn til aktivitetsnivå, organisasjonsdeltagelse og brukeropplevelser.

Kapittel 6 gir en status på viktige utviklingstrekk som folketallsutvikling, utbyggingsretninger, anleggskapasitet sammenliknet med andre samt tilgang på tilrettelagte grønt og friluftslivarealer. En har også en grundig gjennomgang av aktivitetstilbud og interesse for deltagelse i idrettslag og friluftslivsorganisasjoner. Ved hjelp av statistikk og generell analyse gis det bakgrunnsinformasjon for politiske mål og handlingsplanene slik de er prioritert fra kommunens side, se senere kapitler.

Kapittel 7 presenterer en skjematisk behovsanalyse for bydelene.

Kapittel 8 er en gjennomgang av de større prosjektene som er foreslått prioritert i planperioden. Disse prosjektene blir også utdypet i kapittel 11 om politiske målsettinger, samt i handlingsprogrammet. Det er også skissert status mht. arealer, og områder en bør se videre på i planperioden.

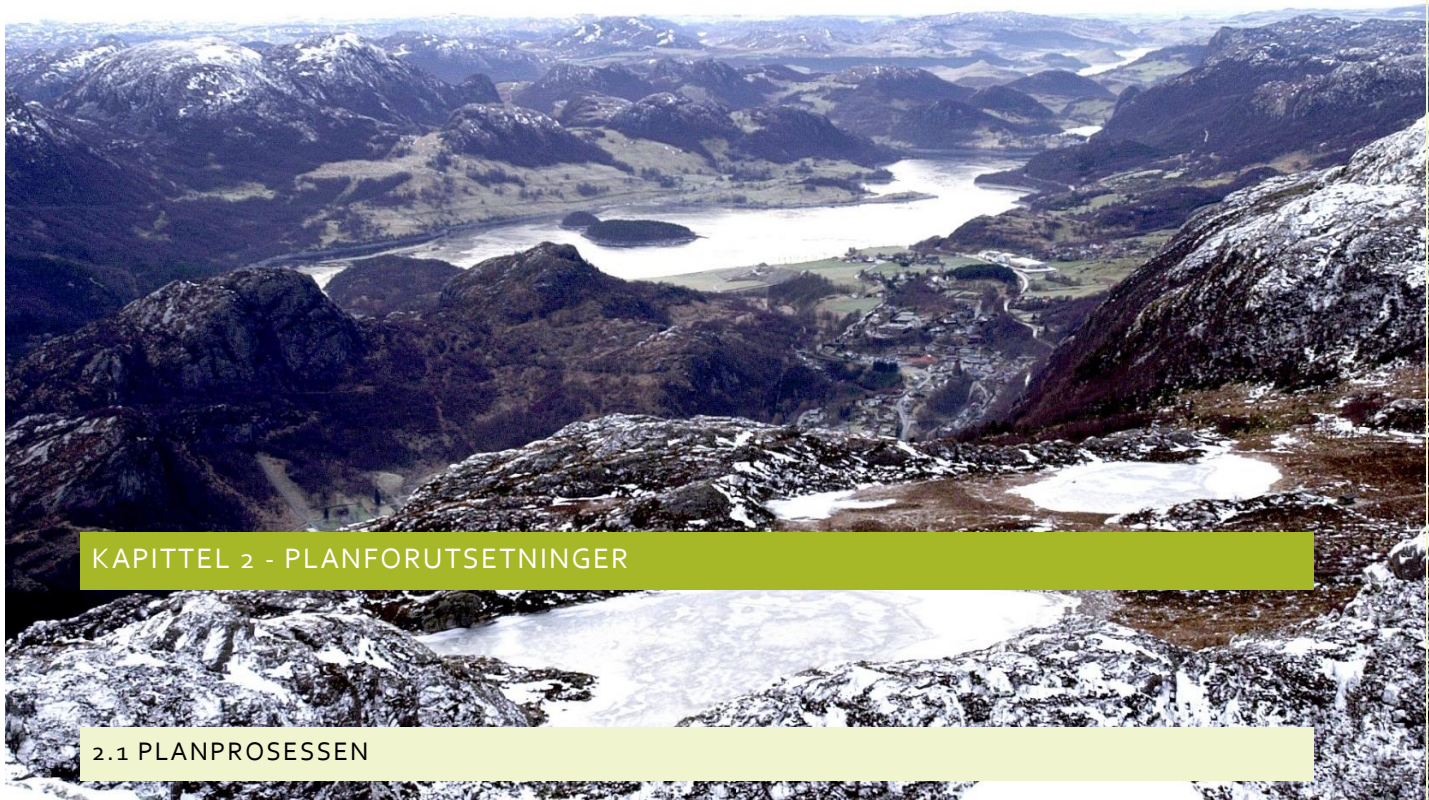
Kapittel 9 er en egen gjennomgang av skolen som arena for fysisk aktivitet både i og utenfor skoletid, med vekt på utnyttede muligheter. Skolen er ofte nærmiljøets viktigste aktivitetsarena, det bør bygges idrettshaller i stedet for gymsaler til skolene.

Kapittel 10 handler om drift og vedlikehold.

Kapittel 11 er kommunens idrettspolitiske målsettinger og visjoner for neste planperiode (2018-2028) brutt ned på enkelttiltak og større prosjekter. Disse målsettingene gjelder både bygging av nye idrettsanlegg, nye friluftslivsarealer (turstier, lysløype etc.), nye nærmiljøanlegg og utearealer i tilknytning til skoler og mer aktivitetsstimulerende tiltak.

Kapittel 12 er kart over større idrettsanlegg, samt kart over kommunens grøntstruktur og friluftsområder.

Kapittel 13 -15 gir komplette lister for hvilke konkrete prosjekt kommunen vil prioritere på kort og lang sikt for alle anleggstyper.

KAPITTEL 2 - PLANFORUTSETNINGER

2.1 PLANPROSESSEN

Dette er en begrenset revisjon av «aktive Sandnes» kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2008-2018. Planen skal gi en beskrivelse av status, samfunnsutvikling og fremtidige ønsker/behov innenfor feltet fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett. Planen skal munne ut i forslag til mål og tiltak kommunen bør iverksette i kommende planperiode 2018-2028.

Myndighetene pålegger alle kommuner å ha en plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv dersom kommunen skal være i posisjon til å søke spillemidler. De spesifikke kravene til en plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv finnes i Kultur- og kirkedepartementets veileder "Kommunal planlegging av idrett og fysisk aktivitet" (2014).

NB: En kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet er ikke et bindende juridisk dokument,

men et politisk dokument og styringsredskap for å nå kommunens målsetninger på feltet.

Det juridiske grunnlaget for planen finnes i Plan- og bygningsloven.

Det er også verd å merke seg Plan- og bygningslovens paragraf 3-3: "Kommunestyret skal sørge for å etablere en særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen."

Det stilles krav om bred medvirkning fra brukerne/befolkningen og særlig til å tenke tverrsektorielt i planprosessen. Det innebærer for eksempel at det er naturlig å samkjøre seg med skolesektor, særlig med tanke på planlegging av idretts- eller nærmiljøanlegg, i eller ved skoler (se egen omtale i kapittel 9 "Skolene").

Et annet plankrav er at kommunen ikke bare bygger idrettsanlegg og tilrettelegger for friluftsliv på bredt grunnlag, men også kommuniserer viktigheten av å aktivisere seg selv og sine nærmeste til befolkningen. I følge lov om helsetjenesten i kommunene, er helsetjenestens formål blant annet å ”spre *opplysning om og øke interessen for hva den enkelte selv kan gjøre for å fremme sin egen trivsel, sunnhet og folkehelse*”. I paragraf 1-4 heter det blant annet at:”

Kommunens helsetjeneste skal til enhver tid ha oversikt over helsetilstanden i kommunen og de faktorer som kan virke inn på denne.

Helsetjenesten skal foreslå helsefremmende og

forebyggende tiltak”. Dette er altså lovpålagte tjenester.

Det er vektlagt gode høringsprosesser i de ulike planfaser. Idrettslag, friluftsforslag, bydelsutvalg, nabokommuner, m.fl. er tilskrevet med informasjon om muligheten til å komme med innspill/forslag. Dette er gjort både ved utforming av planprogrammet og før oppstart av utforming av planen.

Det fireårige handlingsprogrammet (kap. 14 – 16) skal rulleres (behandles på ny) hvert år parallelt med kommunens økonomiplan, mens hele planen skal revideres hvert fjerde år.

2.2 KLARGJØRING AV BEGREPER

Idrett – ble opprinnelig brukt om alle former for høyt ansett dyktighet, både av åndelig art (musikk, diktekunst etc.) og legemlig gjennom ulike øvelser. Fra statlig hold forstås idrett som ”aktivitet i form av konkurranse, eller trening i den organiserte idretten”. Norges Idrettsforbund sin definisjon har tre vilkår:

- fysisk aktivitet av konkurranse-, trenings- og/eller mosjonskarakter
- konkurranseaktivitet målbar etter godkjent regelverk
- aktiviteten tilfredsstillende de etiske normer idretten i Norge bygger på

I plansammenheng er det fruktbart å dele inn idrettsbegrepet i organisert og egenorganisert.

Organisert idrett – planlagt aktivitet i form av trening og konkurranse i den organiserte idretten, det vil si i regi av klubber, lag og foreninger som er tilsluttet Norges Idrettsforbund.

Frivillig forening – demokratisk oppbygd med eget styre som har egne vedtekter og et ideelt formål.

Egenorganisert idrett – idrett som bedrives av personer eller grupper som ikke driver aktiviteten i regi av et tradisjonelt idrettslag/forening, som for eksempel turgåing, fjellturer, mosjon, svømming, rullebrett/snøbrettkjøring eller løkkefotball.

Fysisk aktivitet – en samlebetegnelse for kroppslig bevegelse i form av trenings- og mosjonsaktiviteter, herunder friluftsliv, lekpregede aktiviteter samt transportformål.

Mosjon – bevegelse drevet for å bedre utøverens fysiske og psykiske helse gjennom fysisk aktivitet og rekreasjon.

Friluftsliv – opphold og fysisk aktivitet i natur og friområder, som regel egenorganisert, eller organisert i regi av turlag, speider mv, ofte med sikte på miljøforandring, naturopplevelse og rekreasjon.

Anleggstyper:

Ordinære anlegg – tilskudsberettigede anlegg som fremgår av "Forskrifter og bestemmelser om stønad av spillemidlene til anlegg for idrett og friluftsliv". I hovedsak er de ordinære anleggstypene nært knyttet til konkurranse- og treningsvirksomhet for idrettsorganisasjonene, samt for skolenes kroppsøvingsundervisning. Eksempel på ordinære anlegg kan være: idrettshall, orienteringskart, golfbane, lysløyper, klubbhus og svømmehall.

Nasjonalanlegg – anlegg tilrettelagt for internasjonale idrettsarrangementer, eksempel er Holmenkollen nasjonalanlegg for ski. Status som nasjonalanlegg gis av KKD. Sandnes kommune har ingen nasjonalanlegg.

Større interkommunale anlegg – idretts- eller friluftsanlegg som skal kunne brukes av innbyggere i flere kommuner. En kan søke fylkeskommunen om ekstra tilskudd, samt inntil 30% ekstra spillemidler. Eksempler er Sørmarka arena, Sandneshallen og Randaberg arena.

Flerbruksanlegg – anlegg som er tilrettelagt for flere typer idretter og aktiviteter, som tilbyr gode sosiale rom og som brukes av både skoler, idrettslag og egenorganisert ungdom. De fleste store idrettshaller i Sandnes er definert som flerbruksanlegg.

Spesialanlegg – anlegg tilrettelagt spesielt for en idrettsgren, så som ridesenteret på Foss-Eikeland eller BMX-banen på Sviland. Et spesialanlegg dekker ofte behovet for denne typen anlegg i hele, eller deler av kommunen.

Nærmiljøanlegg – uteanlegg tilrettelagt for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig plassert der folk bor. Disse skal dekke behovet for muligheter for egenorganisert aktivitet for alle aldersgrupper. Nærmiljøanlegg kan med fordel lokaliseres i tilknytning til skoler og idrettsanlegg. Eksempler: Sandvolleyballbane, korte turstier.

Grøntstrukturen – veven av store og små vegetasjonspregede friområder, veier og stier som løper på kryss og tvers i kommunen. Utgjør viktige ferdselsårer og leke og rekreasjonsområder for barn og ungdom, mosjonister og folk som går, jøgger eller sykler til og fra jobb eller andre hverdagsdestinasjoner.

Friluftsområder – større naturområder med enkel eller mer tilpasset tilrettelegging, som for eksempel parkeringsmuligheter, stier, lysløyper, dagsturhytter, badeplasser eller helt inngrepsfrie områder. Disse er vist som LNF områder i kommuneplanen.

Sandnesmarka – markaområdet som er markert avsatt i kommuneplanens arealdel.

Friområder – som regel i nærheten av der folk bor, avgrensede områder med spesiell tilrettelegging og opparbeiding for allmennhetens uhindrede rekreasjon og opphold, så som parkanlegg, turveier, lysløyper, lekeplasser, nærmiljøanlegg, badeplasser, eller inngrepsfrie naturområder i nærmiljøet.

Bydelspark – mindre grøntområde som ligger sentralt til i bydelen, med tilknytning til den interne grøntstrukturen (turveier, gang- og sykkelveier). Gjerne tilrettelagt med lekeplasser og nærmiljøanlegg.

Turvei – smalere vei med grusdekke, egnet for fotturer og ferdsel med barnevogner, rullestoler o.l. Grusdekke egner seg godt til turgåing og jogging, underlaget er egnet for å hindre belastningsskader og skal gli estetisk godt inn i et grøntområde.

Tursti – merket sti, eller tråkk som følger naturlige drag i terrenget uten store inngrep. Tilrettelegging i form av broer, stein, klopper, drenering og jernbanesviller over myrer kan være nødvendig for å hindre erosjon og slitasje.

KAPITTEL 3 – EVALUERING AV FORRIGE PLANPERIODE 2008 - 2015

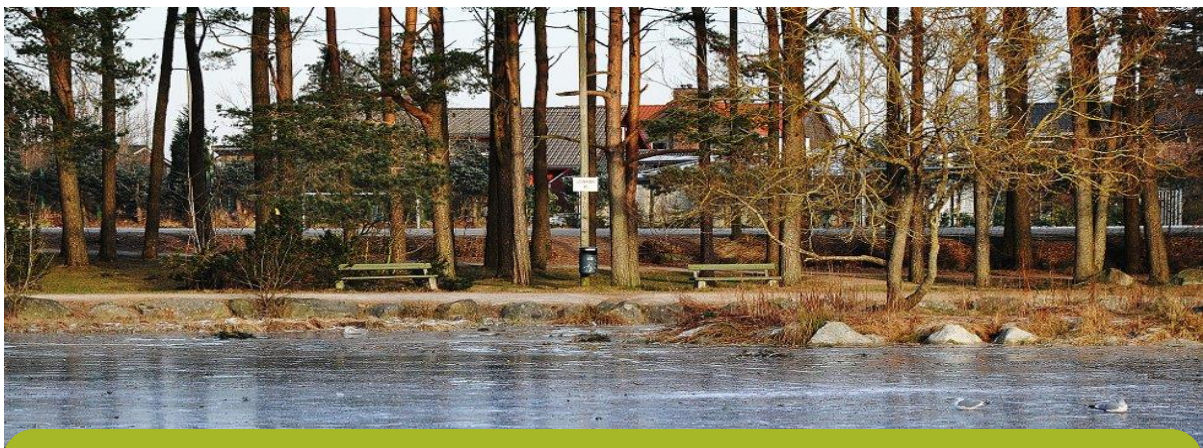
Visjonen for aktivitetspolitikken i Sandnes lød i forrige plan:

I Sandnes skal alle ha anledning til å drive allsidig fysisk aktivitet og opplevelser på et mangfold av arenaer.

Totalt sett har det vært en **meget bra gjennomføringsgrad** ift. de konkrete målene en satte seg. Dette gjelder spesielt på anleggsiden når det gjelder idrett. **Noe dårligere oppnåelse av mål når det gjelder aktivitetsstimulerende tiltak og utbygging av friluftsnærmiljøanlegg.** Planen har fungert utmerket som et politisk styringsverktøy, spesielt når det gjelder hvilke anlegg en skal og bør prioritere.

Anlegg for idrett, friluftsliv og nærmiljøanlegg som er bygget/rehabiliteret i perioden 2007 - 2015, har utløst ca. kr. **52 mill. i spillemidler.** I tillegg kommer programsatsingsmidler/presskommunemidler til Sandneshallen og Sviland BMX bane.

Detaljert evaluering av alle delmål og vurdering av resultat finnes i vedlegg 5.

Naturen er en viktig, kanskje den viktigste arenaen for fysisk utfoldelse. Fotturer i skog og mark, skitur, jogging og sykling, er de aktivitetene som har størst oppslutning i befolkningen. Det er likevel slik at en rekke slike aktiviteter vanskelig lar seg gjennomføre uten fysisk tilrettelegging. Turløyper og eksempelvis oppdaterte orienteringskart er anlegg som er lett tilgjengelige, relativt rimelige i drift og som har et høyt brukspotensial.

Utformingen av statens politikk på feltet idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er fordelt på tre departement:

- Kulturdepartementet har ansvar for utforming av politikk på idrettsområdet.
- Klima- og miljøverndepartementet har ansvar for utformingen av politikk på friluftsområdet.
- Helse- og omsorgsdepartementet har ansvar for utforming av politikk for statens helsefremmende og forebyggende arbeid.
- Kunnskapsdepartementet har ansvaret for undervisning/opplæring.

Nedenfor følger en redegjørelse for hvilke føringer som finnes i norsk idretts- og aktivitetspolitikk fra stat, fylkeskommune, Sandnes kommune, samt store frivillige aktører.

4.1 STATLIG IDRETTSPOLITIKK

Idrett er en viktig del av livet til svært mange nordmenn. Idrett engasjerer og begeistrer.

Deltakelse i idrett og fysisk aktivitet er en kilde til glede, overskudd og mestring. Idrett handler også om sosiale fellesskap, om gode oppvekstvilkår og om god helse. Dette er verdifullt, både for den enkelte og for samfunnet, gjennom etablering av nettverk og frivillige organisasjoner.

Fysisk aktivitet i befolkningen er viktig. Både i forhold til den enkeltes opplevelse av glede, velvære og i forhold til de positive effekter trening har for den mentale og fysiske helse. Fysisk aktivitet har stor betydning for utvikling av barns motoriske ferdigheter.

Staten har et overordnet mål om å **legge til rette for at alle som ønsker det skal ha mulighet til å drive idrett og fysisk aktivitet**. Meld. St. 26 (2011–2012) *Den norske idrettsmodellen* slår fast at staten gjennom idrettspolitikken har et **særlig ansvar for målgruppene barn (6-12 år) og ungdom (13-19 år), personer med nedsatt funksjonsevne og inaktive**.

Gjennom rammefordeling av spillemidler til fylkeskommunene, søker departementet å legge til

rette for at det skal være tilnærmet lik tilgang på anlegg for befolkningen, uavhengig av bosted.

Hvilke anleggstyper som bygges vil i første rekke være et resultat av lokale og regionale behov og prioriteringer. Målet med anleggsutbyggingen er å gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet. Anleggstyper som harmonerer med aktivitetsprofilen til barn og ungdom prioriteres spesielt.

Videre satses det på anleggstyper som kan brukes av mange og som gir mulighet for egenorganisert fysisk aktivitet. Selv om den primære målgruppen er barn og unge, er det viktig også å legge til rette for voksne, og for den eldre delen av befolkningen, som blir en stadig større og mer fysisk aktiv gruppe. Statlige midler til aktivitet blir i første rekke kanalisert gjennom Norges idrettsforbund (NIF). Regjeringen oppnevnte i januar 2015 et strategiutvalg for idrett (Fjertoftutvalget).

Rapporten «Statlig idrettspolitik inn i en ny tid» er ute til høring og resultatet kan innebære nye statlige føringer på idrettsområdet i kommende planperiode.

SATSINGEN PÅ
FRILUFTSLIV ER
SENTRALT I
REGJERINGENS
FOLKEHELSEARBEID

4.2 STATLIG FRILUFTSPOLITIKK

Friluftslivet og dets organisasjoner har sin primære departementstilknytning til Klima- og Miljøverndepartementet. Dette er begrunnet ut fra koblingen til andre deler av miljøvernpolitikken.

Det er et nasjonalt politisk mål at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som en helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig.

Formålet med Friluftsløven, sist endret i 2013, er å verne friluftslivets naturgrunnlag og å sikre allmennheten fri rett til ferdsel og opphold i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet, bevares og fremmes.

Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv:

Målsetningen med Klima- og miljødepartementets *Nasjonale strategi for et aktivt friluftsliv* fra august 2013 er at enda **flere skal utøve friluftsliv jevnlig**. Friluftsliv er en kilde til glede, livskvalitet og god helse, og målet er at flest mulig av befolkningen

utøver friluftsliv, uavhengig av alder, kjønn, bosted, etnisk opprinnelse og fysisk bevegelighet.

Strategien legger føringer om at **friluftsliv i og ved byer og tettsteder skal prioriteres** i det statlige friluftslivsarbeidet i årene fremover. Videre angir strategien at barn, unge, personer som er lite fysisk aktive, personer med innvandrerbakgrunn og personer med nedsatt funksjonsevne skal ha hovedprioritet i statens arbeid med friluftsliv.

Strategien viser også til føringene i idrettsmeldingen om at anlegg for idrett og egenorganisert fysisk aktivitet i kommunene, herunder friluftsliv, skal være førsteprioritet for den statlige idrettspolitikken de nærmeste årene. Allemannsretten - retten til fri ferdsel, opphold og aktivitet i utmark - utgjør fundamentet for våre friluftslivstradisjoner. Det er viktig å verne om allemannsretten og på annen måte bidra til at folk har gode muligheter til å delta i ulike former for friluftsliv.

Det miljøvennlige friluftslivet, med lite konflikter i forhold til naturgrunnet, må føres videre også til de generasjoner som nå i stor grad vokser opp i byer og tettsteder.

Naturopplevelse er et karaktertrekk som klart skiller friluftsliv fra andre fritidsaktiviteter.

Opplevelse er en subjektiv verdi som er vanskelig å måle og kvantifisere, men som er en viktig dimensjon i livet og bidrar til økt livskvalitet.

Barn og unge skal gis mulighet til å utvikle ferdigheter i friluftsliv. Mål og rammer for den nasjonale politikken blir formidlet gjennom stortingsmeldinger, rikspolitiske retningslinjer, rundskriv, tilskuddsordninger m.v. St. meld. Nr. 18 (2015-2016) viser at Regjeringen vil prioritere friluftsliv i og ved byer og tettsteder. Dette gjelder både tilskuddsordninger og sikring av friluftsområder.

4.3 STATLIG HELSEPOLITIKK

Meld. St. 34 (2012–2013) *Folkehelsemeldingen* representerer nasjonale myndigheters Oppfølging av føringene i folkehelseloven og er en samlet strategi for å utvikle en bærekraftig folkehelsepolitikk. Utgangspunktet for folkehelsepolitikken er at helse ikke bare innebærer fravær av sykdom, men også inkluderer overskudd, trivsel og velvære. Helse er noe vi kan ha mer eller mindre av, det er ikke slik at vi enten er friske eller syke.

4.4 FYLKESKOMMUNALE FØRINGER

Regionalplan for Jæren 2013 – 2040

Regionalplanens mål er ambisiøst og forutsetter at Jæren skal:

- Ha en byutvikling basert på regionale helhetsløsninger som effektiviserer arealforbruket og transportarbeidet
- Styrke verdiskapingen
- Sikre natur- og kulturverdier og gi høy livskvalitet

Fremtidige arealer, planbestemmelser og retningslinjer for utbygging, grøntstruktur mv er rammefaktorer som påvirker denne planen.

Fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern (planen er under revisjon), også kalt

FINK, er retningsgivende for fylkets forslag til arealdisponering med hensyn til friluftsliv.

Gjennom FINK formidler Rogaland Fylkeskommune ønske om å forsere arbeidet på tre viktige felt:

- Etablering av store interkommunale anlegg
- Etablering av fritidsanlegg for ulike subkulturer innen idrett og friluftsliv, samt den delen av befolkningen som ikke er organisert innen idrett og friluftsliv.
- Videreutvikling av "Frisk i friluft"-prosjektet

4.5 KOMMUNALE PLANER

4.5.1. KOMMUNEPLANEN 2015 – 2040

Visjonen og verdiene er:

Sandnes – i sentrum for framtiden

De tre verdiene knyttet til visjonen: Romslig, modig og sunn, er de kvaliteter som skal være med å gi utviklingen farge og retning, og prege vår ferd mot framtiden.

- I det **romslige** ligger mangfold, toleranse og generøsitet.
- Det **modige** indikerer at vi må våge å ta modige grep og være ambisiøse.
- Det **sunne** bygger på bærekraftbegrepet med fokus på helse, miljø og trivsel.

“ Barn og unge ønsker at Sandnes i fremtiden skal bli en grønn by full av glade innbyggere.”

Birthe Wathne (varaordfører BUBS), tale 21.11.13

Arealdelen viser hvor en kan utvikle idrettsanlegg og hvilke arealer som er avsatt som grøntstruktur og LNF områder (landbruk, natur og friluftsliv) herunder «Sandnesmarka». Den angir også bestemmelser og retningslinjer som skal følges i forvaltningen. Planens samfunnsdel peker ut en rekke strategier og tiltak som følges opp videre i denne planen.

4.5.2 MILJØPLANEN 2015 - 2030

Miljøplanen er en del av kommuneplanen.

Planen har fire hovedkapitler:

1. Naturgrunnlag, biologisk mangfold, kulturminner og jordvern. I dette kapitlet står bevaring og forvaltning av natur- og kulturverdier sentralt.
2. Miljøkvalitet i jord, vann og luft – Energi og klima. Dette kapitlet omhandler viktige oppgaver for å forebygge og reparere ulike former for forurensning som kan være til skade for miljø og helse.
3. Opplevelse, rekreasjon og fysisk aktivitet. Her beskrives hvordan kommunen kan tilrettelegge for at alle i Sandnes skal kunne ha muligheter for opplevelse, rekreasjon og fysisk aktivitet, både i nærmiljøet og i store sammenhengende grøntområder.
4. Virkemidler og verktøy. I dette kapitlet gis det føringer for beredskap i forhold til uforutsette hendelser, og tilpasninger til klimaendringer. Sjekklister for vurdering av miljø- og helsekonsekvenser er et viktig redskap i miljøvernarbeidet.

Kommunen har et stort ansvar for å ta vare på naturen - Miljøplan Sandnes kommune

Aktive Sandnes og Miljøplanen skal være samstemte ift. grønt og tilrettelegging for friluftsliv. Skolebyggeplanen med program, samt arbeidet med «Sunn by» og folkehelsestrategier gir også premisser for denne planen.

4.5.3. EIERSKAPSMELDINGEN

Definerer Sandnes kommune sine mål med eierskap/deleierskap i ulike selskap/institusjoner.

Innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv spiller følgende aktører en rolle ift. det tilbudet som finnes.

- Rogaland arboret (stiftelse)

- Jæren friluftsråd (Interkommunalt samarbeidsutvalg § 27)

- Ryfylke friluftsråd (Interkommunalt samarbeidsutvalg § 27)

- Sørmarka Flerbrukshall (IKS)

- Multihallen og Storhallen (IKS)

- Figgjohuset (stiftelse)

4.6. GJELDENDE LOVVERK

Følgende lovverk/retningslinjer virker inn på hvordan det tilrettelegges for sosial/grønn infrastruktur:

- Plan og bygningsloven
- Friluftsløven
- Folkehelseløven
- Naturmangfoldsloven
- Jordloven
- Opplæringsloven
- Skogbruksloven

- Lov om motorferdsel i utmark Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen
- Retningslinjer for spillemidler
- Retningslinjer for ulike tilskuddsordninger innenfor areal/natur/friluftsliv
- Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne

O-løp Sandvedparken

4.6 IDRETTSPOLITISK DOKUMENT 2015 – 2019 (NORGES IDRETTSFORBUND - NIF)

NIF er den største frivillige organisasjonen i Norge, og er en viktig aktør både nasjonalt, regionalt og lokalt når det gjelder fysisk aktivitet, demokrati/samfunnsutvikling og engasjement.

Idrettspolitisk dokument har følgende

PROGRAMERKLÆRING - Norsk idrett vil:

- Modernisere organisasjonen slik at det blir enkelt å delta.
- Speile mangfoldet i samfunnet.
- Redusere økonomiske hindringer for barn og unges deltakelse.
- Bli det mest attraktive treningsfelleskapet for voksne.
- Styrke Norge som toppidrettsnasjon.
- Engasjere flere kvinner og unge i trener- og lederroller.

- Arbeide for et idrettsløft på 0,5% av statsbudsjettet.
- Arbeide for en åpen og inkluderende idrett.
- Ta hensyn til naturen, klimaet og miljøet.

I kapittelet om idrettsanlegg heter det:

Idrettsanlegg er en grunnleggende forutsetning for ønsket aktivitet. Det er behov for mange nye anlegg over hele landet, og det er store ulikheter i tilgangen til anlegg i fylkene og kommunene. Dagens etterslep i spillemidler medfører store lokale utfordringer i frivillighetens evne til lokal utvikling og finansiering. For å skape en fremtidsrettet anleggspolitikk, vil norsk idrett jobbe for at følgende skjer:

- a) Som del av et «Idrettsløft» bevilges det minimum én milliard kroner til idrettsanlegg hvert år over statsbudsjettet.
- b) De regionale forskjellene i anleggsdekning skal reduseres systematisk fra år til år, slik at alle medlemmene får god tilgang til idrettsanlegg uavhengig av bosted.
- c) Spillemidlenes andel av finansieringen økes til 30 prosent ved bygging av idretts- og nærmiljøanlegg.
- d) Ordningen med nasjonalanlegg utvides til å omfatte alle større idretter, under den forutsetning at disse jevnlig benyttes til store konkurranser og mesterskap.
- e) Kapasiteten ved idrettshaller bør utvides, ved bygging av tilleggsarealer for flere idretter gjennom nye bestemmelser i normen for søknad om spillemidler.
- f) Fylkeskommunene skal inviteres til å innta en aktiv rolle i utviklingen av interkommunale anlegg. Fylkeskommunen må kunne være en part i et slikt anleggssamarbeid på lik linje med kommunene.
- g) Bruken av offentlige idrettsanlegg bør være gratis for idrettstilbud rettet mot barn og ungdom, og idrettslag med egne anlegg bør få driftsstøtte.
- h) Idrettsrådene må inngå avtaler med kommunene som sikrer at offentlig eide anlegg og gymnastikksaler er tilgjengelig for den aktive idretten på helårsbasis.
- i) Vedlikehold og oppgraderinger av nasjonalanlegg, og særlig kostnadskrevenne anlegg, finansieres over statsbudsjettet.
- j) Campus Sognsvann påbegynnes som ledd i den videre utviklingen av det nasjonale toppidrettssenterets tilbud om treningsforhold på et høyt internasjonalt nivå. Satsingen på regionale kompetansesentra/toppidrettssentra opprettholdes og styrkes.
- k) Idrettsrådene må arbeide for at kommunene vedtar førende prinsipper om at det ved bygging av nye skoler skal bygges fleridrettshaller og utendørs aktivitetsområder.
- l) Bygging av idrettsanlegg skal gjøres på en miljøvennlig og energieffektiv måte.

4.7 VEIVALG FOR DEN NORSKE TURISTFORENING (DNT) 2013 – 2016.

DNT er den største frivillige aktøren innenfor friluftsliv i Norge, og er en viktig aktør både nasjonalt, regionalt og lokalt når det gjelder friluftaktivitet, demokrati/samfunnsutvikling og engasjement.

DNTs formålsparagraf er styrende for virksomheten.

«DNT skal arbeide for et enkelt, aktivt, allsidig og naturvennlig friluftsliv og for sikring av friluftslivets natur- og kulturgrunnlag.»

Følgende målområder gjelder i perioden:

1. Økt fokus på rekruttering og oppfølging av eksisterende medlemmer.
2. DNT skal ha tilbud til ulike målgrupper og lokale aktiviteter i nærmiljøet for å stimulere til folkehelse. Hytte- og rutetilbudet skal videreutvikles. I tillegg er utdanning og kompetanseheving sentralt i perioden.
3. DNT skal bidra til å bevare friluftslivs-, natur- og kulturmiljø i skog, fjell og langs kysten.
4. De nye veivalgene stiller store krav til en velfungerende organisasjon med et godt samspill mellom medlemsforeningene og DNT sentralt. Ressursene skal utnyttes godt, dugnadsånden tas vare på. Myndighetenes krav til økt sikkerhet og rapportering skal innfris. Kompetanseoverføring og samarbeid mellom medlemsforeningene blir stadig viktigere.
5. Kommunikasjonsarbeidet skal støtte de øvrige målområdene i veivalgsdokumentet. Kommunikasjonen skal bidra til å skaffe flere og engasjerte medlemmer, synliggjøre den samfunnsmessige betydningen av foreningens arbeid. Nye kommunikasjonsplattformer som mobile teknologier, nettbrett og sosiale medier skal brukes aktivt.

Kommunene kan gjennom aktive innbyggere få økt trivsel og bedre helse i befolkningen, reduserte helseutgifter ved redusert sykefravær og sykebehandling.

Frifo (Friluftslivets fellesorganisasjon)

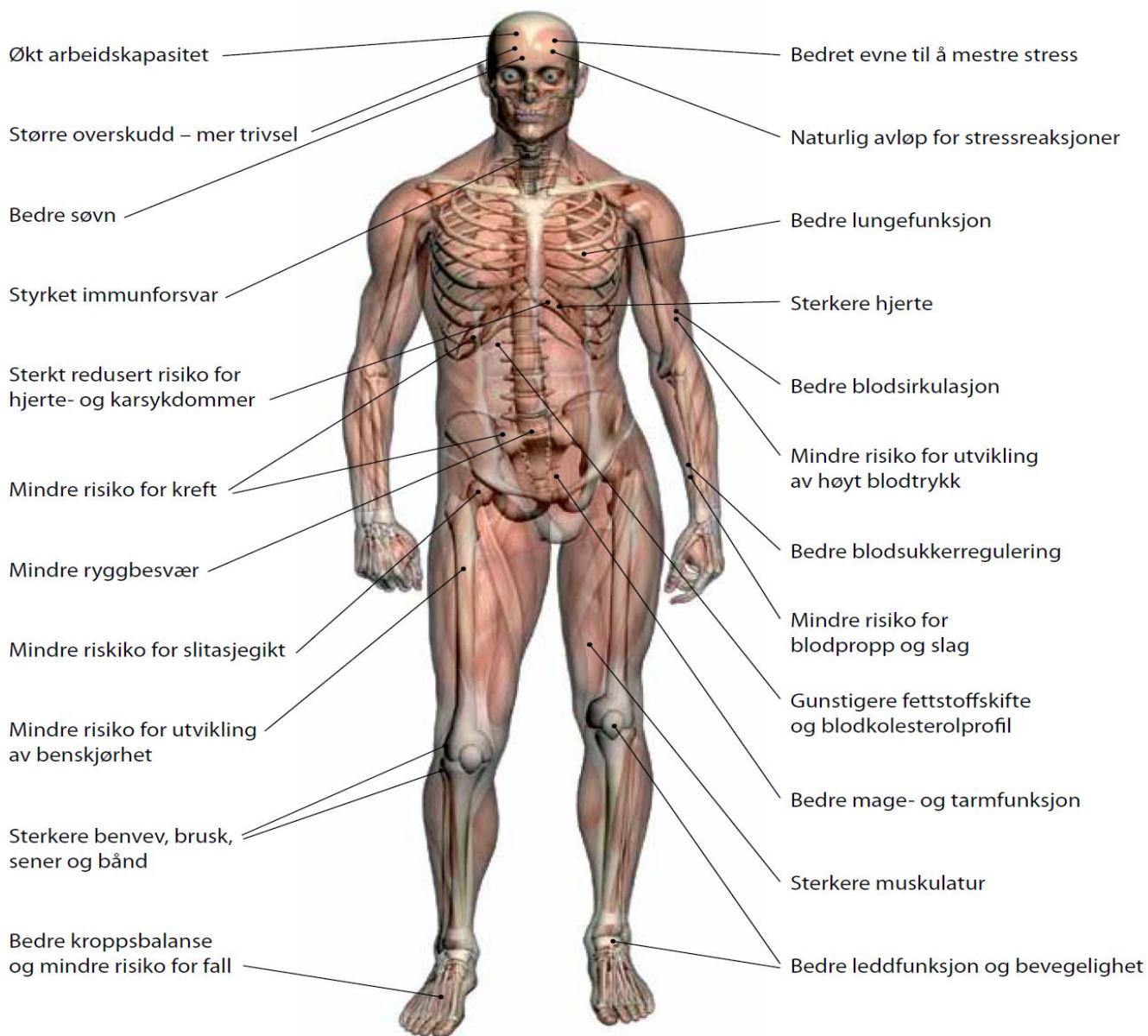
Hovedproblemene for idretten i de største byene er underdekning av anlegg og manglende rehabilitering og vedlikehold av eksisterende idrettsanlegg. I Danmark er det en hall pr. 3800 innbyggere, mens i Norge er det en hall pr. 6705 innbyggere (1999-tall). Norske kommuner har noe å lære av danske kommuner når det gjelder å tenke kreativt rundt anleggsbygging og sosiale møteplasser for idretten og andre typer foreninger.

5.1 FYSISK AKTIVITET OG HELSE

Hva er det aller viktigste for deg selv? Og for dine barn? Noe som du tar for gitt så lenge du har det?

GOD HELSE

Regelmessig fysisk aktivitet gir:

Bedre grunnlag for opprettholdelse av riktig kroppsvekt

Langsommere aldring

Utarbeidet av Sigmund B. Strømme, Norges idrettshøgskole

Fysisk aktivitet fremmer helse, gir overskudd og er et viktig og veldokumentert virkemiddel i forebygging og behandling av over 30 ulike diagnoser og tilstander. Det foreligger overbevisende dokumentasjon om en rekke helsegevinster ved regelmessig fysisk aktivitet i alle aldersgrupper.

I 2014 lanserte Helsedirektoratet nye anbefalinger for fysisk aktivitet for barn unge, voksne, eldre, gravide og kvinner etter fødsel. Anbefalingene er tydeligere enn tidligere anbefalinger.

Fakta

Barn og unge bør utøve minimum 60 minutter fysisk aktivitet hver dag, intensiteten bør være både moderat og høy.

Minimumsanbefalingen for voksne og eldre er minst 150 minutter moderat fysisk aktivitet eller 75 minutter med høy intensitet per uke.

Med enkelte unntak gjelder dette også for gravide og etter fødsel.

(Helsedirektoratet 2014)

Allsidig og variert aktivitet:

Aktivitetene bør være så allsidige som mulig for å sikre optimal utvikling. De bør påvirke fysiologiske trekk og kvaliteter som kondisjon, muskelstyrke, fart, bevegelse, reaksjonstid og koordinasjon. Variert fysisk aktivitet gir mulighet til å utvikle både fin- og grovmotoriske ferdigheter. Inne og utelek, kroppsøving, idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet ved transport som å gå, sykle eller å bruke

sparkesykkel, er noen eksempler hvor barn og unge er aktive. Det må legges til rette for glede, sosialt felleskap og mestring gjennom alle fire årstider.

Sammen med grunnleggende fysiologiske behov, som behov for søvn og mat, finner vi behovet for fysisk **bevegelse**.

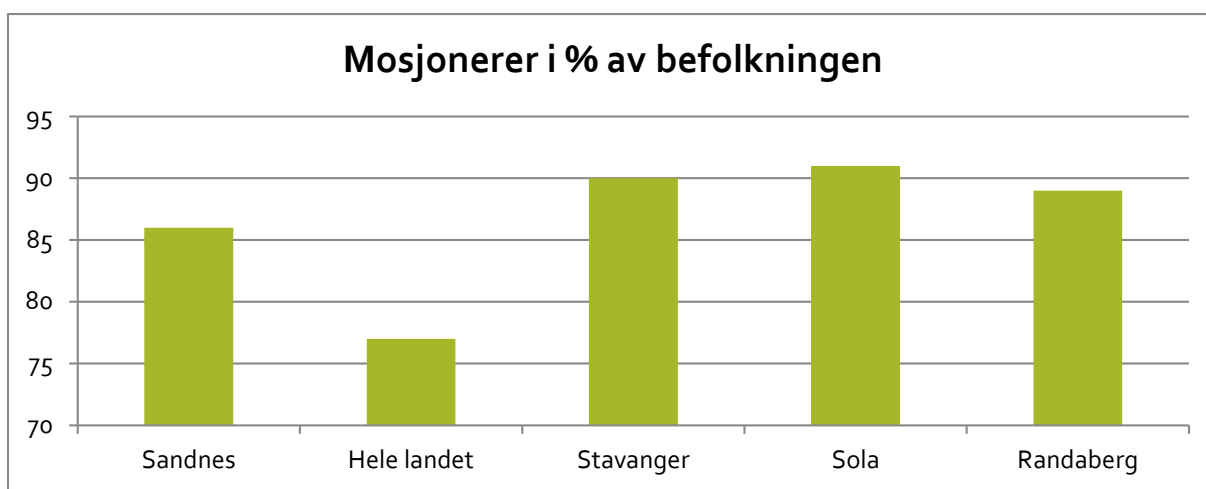
Maslow 1943

5.2 STATUS SANDNES

5.2.1 MOSJON/FYSISK AKTIVITET - SANDNES

Denne planen fokuserer på fysisk aktivitet i folkehelsebegrepet. Som en ser av grafen under er befolkningen på Nord Jæren mer aktive enn

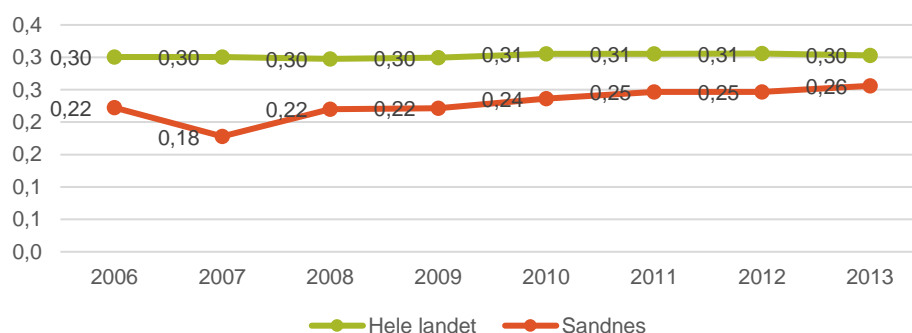
landsgjennomsnittet. Den voksne befolkningen (15 år og oppover) i Sandnes er noe mindre aktiv enn i våre nabokommuner.

Hentet fra kulturundersøkelsen på Nord- Jæren 2013, de som mosjonerer 1-5 ganger i halvåret eller mer. Utvalg 15 år og oppover.

5.2.2. DEN ORGANISERTE IDRETTE - DELTAGELSE

Som en ser av grafen under, har Sandnes fremdeles en lavere deltagelse i den organiserte idretten ift. innbyggertall. Deltagelsen har derimot gått riktig veg, og nærmer seg landsgjennomsnittet.

Telemarksforskning rapport – norsk idrettsindeks. Antall aktive pr. innbygger alle idretter, alle aldre. Kilder: Idrettsregistreringen til NIF,SSB – 2013.

Landsrepresentative undersøkelser fra de siste tiårene tyder på at andelen unge tenåringer i frivillige organisasjoner går ned. Imidlertid er det først og fremst frivillige organisasjoner som korps, kor og religiøse foreninger som har opplevd størst medlemssvikt. Antall korpsmedlemmer har gått ned med 11 % i Sandnes siden 2011 (Kulturindeks Sandnes kommune 2014 - Telemarksforskning).

Antall medlemmer i idrettslag i Sandnes har imidlertid økt. Fra 2012 har antall medlemmer i idrettslag i Sandnes økt fra 17703 til 21142 i 2015. En prosentvis økning på 19 %. Dette indikerer at Sandnes kommune har tatt nye skritt i retning landsgjennomsnittet.

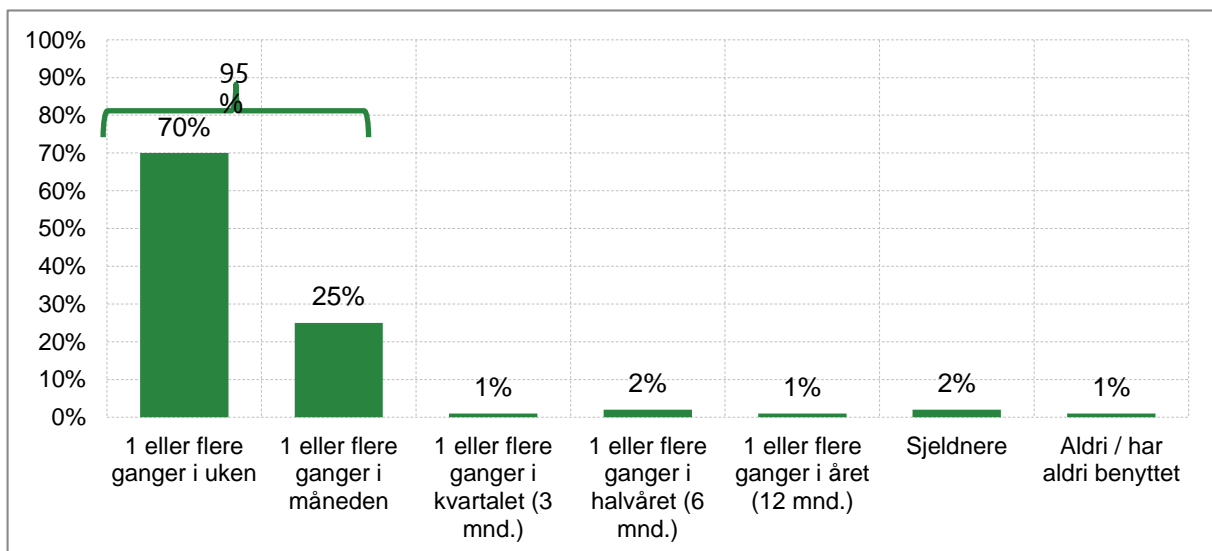
Prosentandel av ungdomsskoleelever som er aktive i et idrettslag i Sandnes er nå på 63 %, mot et landsgjennomsnitt på 62 % ((Ung data 2016).

5.2.3. FRILUFTSINTERESSE - SANDNES

Som en ser av diagrammet under, er befolkningen i Sandnes storforbrukere av kommunens friluftsområder. Hele 95% opplyser at de, eller

noen i husstanden benytter friluftsområdene mer enn en gang pr. mnd.

Hvor ofte benytter du eller noen i din husstand seg av **friluftsområdene** i kommunen?

Hentet fra befolkningsundersøkelsen Sandnes 2014 – Epinion. Spurte fra 15 år og oppover.

5.2.4 GRØNTMILJØ SOM ARENA FOR MANGFOLD, AKTIVITET OG NATUROPPLEVELSE

Grøntmiljøet regnes her som den blågrønne infrastrukturen i Sandnes.

Dette utgjør veven av store og små vann og vegetasjonspregede områder med ulik grad av opparbeidelse, veier og stier som løper på kryss og tvers i kommunen og omfatter nettverket av grønnstruktur, vannressurser og naturressurser i, mellom og utenfor bebyggelsen.

Hvor fåfengt menneskene gjennom alle tider har kjempet mot naturen!

Tilsynelatende kan de nok overvinne og beherske den, heve seg over dens lover, men naturen kapitulerer aldri.

 Hans Barlt || Natur

Grøntmiljøet er en viktig arena for aktiviteter, uorganisert trening, friluftsliv, ferdsel og naturopplevelse, samt for å ivareta det biologiske mangfoldet i kommunen.

Tilgang til grøntstrukturen er viktig for gi et lavterskeltilbud for aktivitet. Grøntmiljø er den viktigste arenaen for uorganiserte aktiviteter, mosjon og friluftsliv. Avstanden til grønne arealer har mye å si for hverdagsaktiviteten og utgjør viktige ferdselsårer for barn og ungdom, mosjonister og folk som går, jøgger eller sykler til og fra jobb eller andre hverdagsdestinasjoner. Hverdagstrim kan gi bedre folkehelse.

Jo nærmere et grøntområde er hjemmet, jo oftere blir det brukt. Det er derfor viktig at grøntmiljøet har gode sammenhengende turveinett, og aktivitetsområder som gir et godt tilbud til kommunens innbyggere.

En godt tilrettelagt grøntstruktur med sammenhengende turveinett bidrar til å avlaste kommunens øvrige transportnett. Asfalterte sykkelstier i grøntstrukturen krever egne traseer.

Barns lekemiljø

Lek er en naturlig del av barns hverdag og foregår hvor som helst. Leken bidrar til økt motoriske ferdigheter, mestringsfølelse og har høy verdi som en uorganisert mosjonsform. Spontanitet og fantasi preger leken, og barn er uredde i bruken av sine omgivelser. «Hundremeterskogen» er en trygg arena i barnas nærmiljø hvor leken kan utfoldes.

Barn har med sin utforskende natur en begrenset konsekvenstenkning, og sikkerhet i tilrettelegging av lekearealer må tas hensyn til. Det er viktig at lekeplassene skjermes for støy, trafikk og forurensing, samt har gode solforhold. Lekearealer bør planlegges for variert innhold, med mange muligheter og utfordringer.

Det betyr at kommunen i sitt arbeid med arenaer for barns lek bør tilby lekearealer som er trygge, men også utfordrende, spennende og tilpasset barn i forskjellige aldre. Høy kvalitet på lekeområdet innebærer i tillegg til gode lekeapparater, at området naturgitte forutsetninger, kvaliteter behov og funksjoner er ivaretatt.

Grønne aktivitetsområder

Arealer og anlegg i og mellom bebyggelsen:

- Friområder
- Viktige grøntkorridorer
- 100 meters skog
- Parker
- Lekeplasser
- Balløkker
- Nærmiljøanlegg
- Skolegårder
- Idrettsanlegg
- Turveier
- Hundekaktivitet/luftgeområder

Sammenhengende områder utenfor bebyggelsen:

- Naturområder
- Friluftsområder
- Strandsonen
- Kulturlandskapet
- Naturresevater
- Landskapsvernområder
- Turveier

5.3 FOKUSOMRÅDER – GOD FOLKEHELSE OG EN FYSISK AKTIV BEFOLKNING

Strategier:

- Stimulere til fysisk aktivitet, flere lavterskeltilbud, gjerne målrettet mot spesielle grupper (inaktive, ungdom m.fl.)
- Legge til rette for variert egenorganisert aktivitet i tur/friluftsområder, parker, nærmiljø/skolegårder og svømmehaller.
- Opprettholde og forbedre leketilbud på kommunale lekeplasser.
- Sikre tilfredsstillende tilbud for barns lek i alle bydeler.
- Sikre universell utforming av anlegg i den grad det er praktisk mulig.
- Videreutvikle urbane kvalitetsfunksjoner som skal skape folkeliv og aktivitet i parker og byrom.
- Få oversikt og kartlegge mangler i den blågrønne strukturen.
- Behov for stille områder.
- Skaffe oversikt over utfordringer knyttet til areal- og rettighetssikring av arealer.
- Gi gode rammefaktorer til foreningslivet, slik at de kan fokusere på å gi gode rimelige aktivitetstilbud innen idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.
- Planarbeid fokusere på verdien av gode bo-områder med grønne lunger og allsidige aktivitetsmuligheter.
- Videreutvikle Sandnesmarka jfr. retningslinjer i miljøplanen.
- Stimulere til et mer allsidig idrettstilbud – nye idretter og aktiviteter.
- Legge til rette for hverdagsaktivitet, gå og sykle til jobb/skole.

Exercise – the big medicine

Gammelt indiansk ordtak

KAPITTEL 6 - STATUS ANLEGG/OMRÅDER OG AKTIVITETSBEKRIVELSE

Den følgende presentasjonen av idretts- og friluftslivet i Sandnes er med å danne grunnlaget for de idrettspolitiske tiltakene som foreslås i

kapittel 11 - *politiske mål og visjoner* samt handlingsprogrammene.

6.1 STATUS FOLKETALL

Sandnes er fortsatt en av de byene i Norge som vokser fortest. I forrige planperiode (2007 – 2015)

økte folketallet med nesten 15.000 innbyggere. Den største veksten har vært i bydelene Lura,

Austrått/Bogafjell, Trones/Stangeland og Ganddal.

Sandnes har en ung befolkning og nærmest 30% er

under 19 år.

6.1.1.FOLKETALL OG PROGNOSE I SANDNES KOMMUNE

Befolkningstall og prognoser Sandnes kommune 2006 – 2026 – pr bydel.

Bydel	2006	2015	Endring 2006-2015	Prognose 2020	Endring 2015-2020	Prognose 2026	Endring 2020-2026
Austrått	6494	7937	1443	8981	1044	10253	1272
Bogafjell	3344	6686	3342	7570	884	8451	881
Figgjo	1718	2201	483	2295	94	2417	121
Ganddal	5269	7258	1989	8006	748	9006	1000
Hana	7246	8097	851	8656	559	9534	878
Høle	915	1048	133	1093	45	1173	81
Lura	7358	8607	1249	8906	299	9718	812
Malmheim og Soma	1326	1602	276	1653	51	1740	88
Riska	6528	7240	712	7536	296	8183	647
Sandved	5030	5904	874	6202	298	6511	310
Stangeland	6266	7618	1352	7378	-240	7319	-59
Sviland	945	1106	161	1293	187	1434	140
Trones og Sentrum	6508	8320	1812	8802	482	9725	923
Sandnes kommune	58665	73624	14959	78369	4745	85463	7094

* Austrått bydel delt i Austrått og Bogafjell bydel etter 2006

Som en ser av tabellen vil det i planperiodens 4 første år være størst vekst i bydelene:

- Austrått
- Bogafjell
- Ganddal
- Hana
- Trones/sentrum

De samme bydelene, sammen med Lura og Riska skal de siste 6 årene av planperioden ha størst

vekst. Spesielt i bybåndaksen Stavanger – Sandnes - Ganddal forventes det press på de få eksisterende grønne lungene. Arealer til idrettsanlegg i disse bydelene, vil være utbygd når ny fotballstadion står klar. Offentlige- og idrettslige områder i bydelene må utnyttes i større grad, og på en mer effektiv måte.

En stor befolkningsøkning vil også medføre nye behov for aktivitetsflater. Det bør derfor vurderes

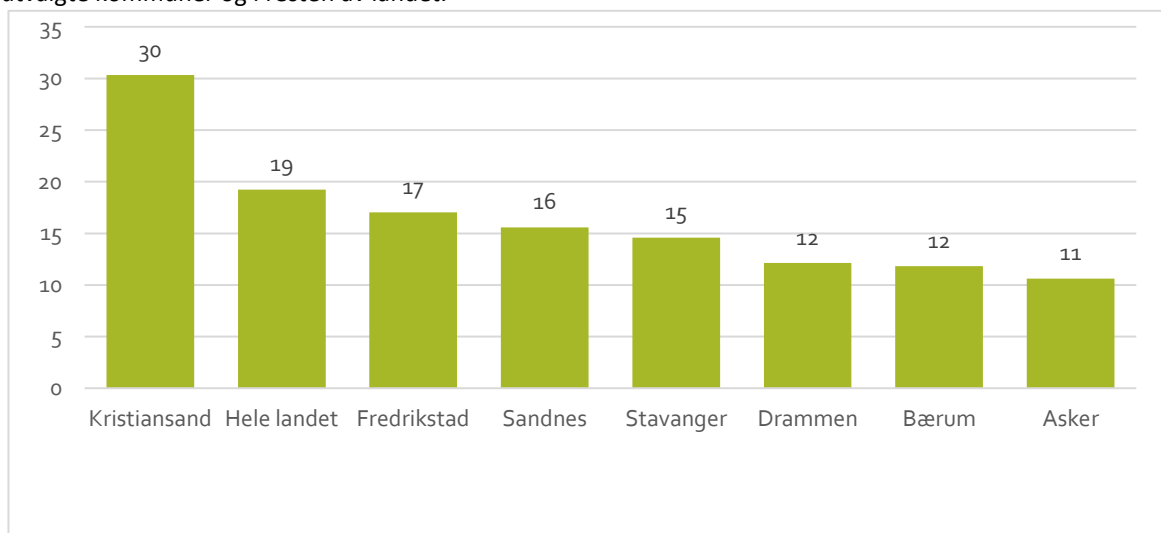
å frikjøpe arealer / lokaler for å sikre nødvendige areal til idretts- og aktivitetsanlegg.

6.2 STATUS FOR STØRRE ANLEGG/OMRÅDER

6.2.1. INNENDØRSAKTIVITET – HALLKAPASITET

Sandnes har pr. oktober 2016 – 11 ordinære flerbrukshaller (håndballbanestørrelse) inkl. flaten i Sandneshallen og Giskehallen 2. På diagrammet under, er alle haller fra storhaller til små gymnastikksaler blitt vektlagt. Dette indikerer hvordan forholdene er for innendørsidrett i Sandnes, sammenliknet med kapasiteten i andre utvalgte kommuner og i resten av landet.

Fremdeles ligger Sandnes her under landsgjennomsnittet, men situasjonen er bedre enn i forrige planperiode. Statistikkgrunnlaget for modellen er noe utdatert og tar utgangspunkt i at Sandnes i 2013 hadde 9 idrettshaller. Det er derfor ventet at situasjonen kan være bedre når en sammenligner med øvrige byer.

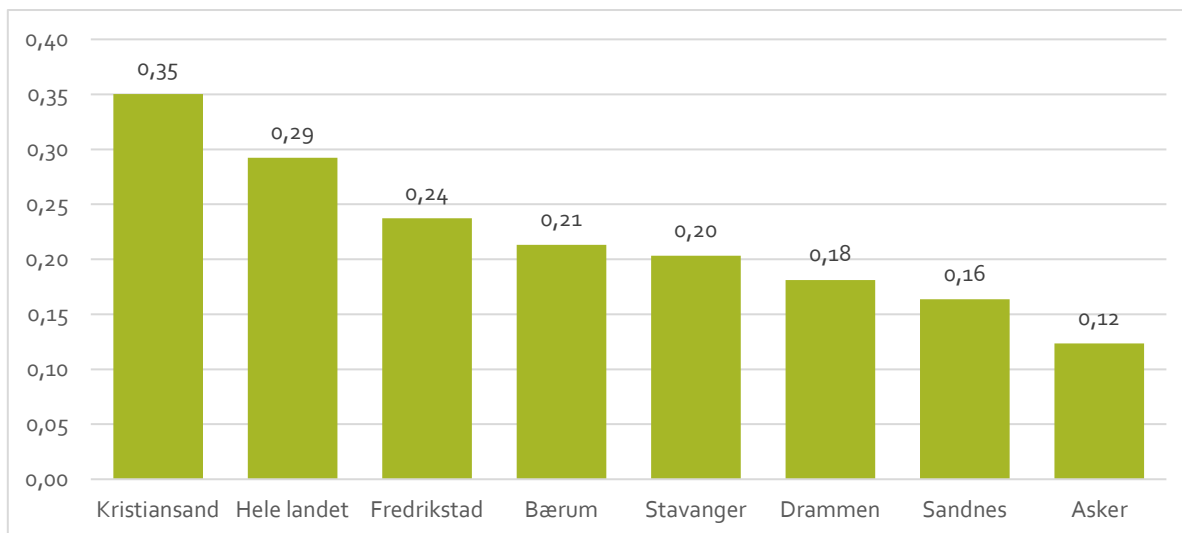

Telemarksforskning – tall fra idrettsanleggsregisteret 2013/vektet etter størrelse type hall

Dersom en sammenligner hallkapasiteten for innendørsidrett med antall aktive i innendørsidretter, endrer bildet seg. Her ser en at Sandnes har mange aktive utøvere av innendørsidrett, og selv om kapasiteten er økt, er tilgjengeligheten begrenset for de som ønsker å være aktive. Det betyr at det også fremover må være fokus på å bygge flere haller.

“Those who think they have no time for bodily exercise will sooner or later have to find time for illness”

Edward Stanley (1826-1893), tidligere engelsk statsminister

Telemarksforsking – tall fra idrettsanleggsregisteret 2013/vektet etter størrelse type hall – satt opp mot medlemmer i idrettslag innendørsidretter 2013 (NIF).

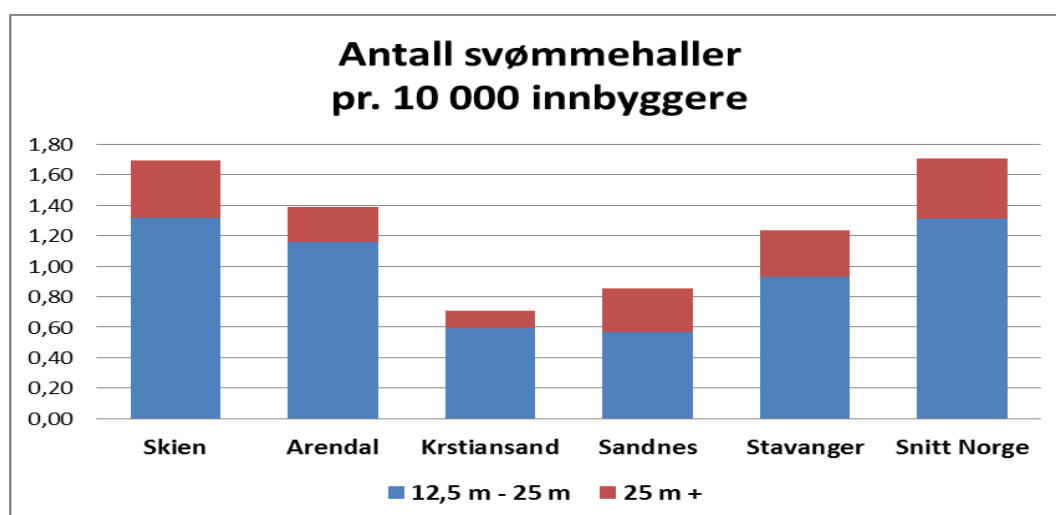
Fokusområder: Øke hallkapasitet.

6.2.3. SVØMMEHALLKAPASITET

Diagrammet under viser status ift. tilgjengelig kapasitet i noen norske byer våren 2013.

Sammenlikningen er laget med bakgrunn i registrerte svømmeanlegg i kulturdepartementets database. Det nye Aquarama badeanlegg i Kristiansand er ikke inne i beregningsgrunnlaget,

heller ikke de to nye 25 meters bassengene i Stavanger. Situasjonen der er derfor mye bedre nå enn det statistikken her viser. Sandnes har svært dårlig svømmehallkapasitet, både for skolebruk, publikum og idretten.

Utarbeidet av Norges idrettsforbund (NIF) 2013 – basert på idrettsanleggsregisteret.

Fokusområder: Øke hallkapasitet for publikum (egenorganisert svømming/vannaktivitet), skolebruk, idrett og for helse/rehabilitering.

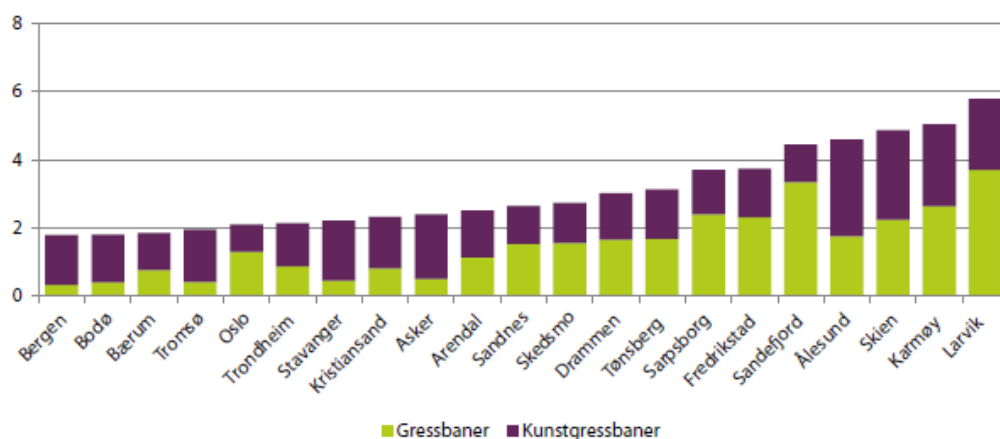
6.2.3. BANEKAPASITET

Diagrammet under viser situasjonen når det gjelder kunstgressbaner og gressbaner i de største byene, sett opp mot folketall. Her ser vi at Sandnes har hatt en god utvikling de senere år. Men for å

holde stand med forventet befolkningsøkning, må en i 10-årsperioden fremdeles ha fokus på banesituasjonen.

FOTBALLBANER

Kommuner over 40 000 innbyggere - per 10 000 innbyggere. Minium 90m x 60 m

Kilde: Rapport Spillemidler til idrettsanlegg 2014 – KUD/NIF

Fokusområder: Forbedre kapasitet på kunstgress, legge om grusbaner på skolene til kunstgress, legge om gressbaner til kunstgress.

6.2.4. TILGANG PÅ LEKEAREALER/GRØNTSTRUKTUR

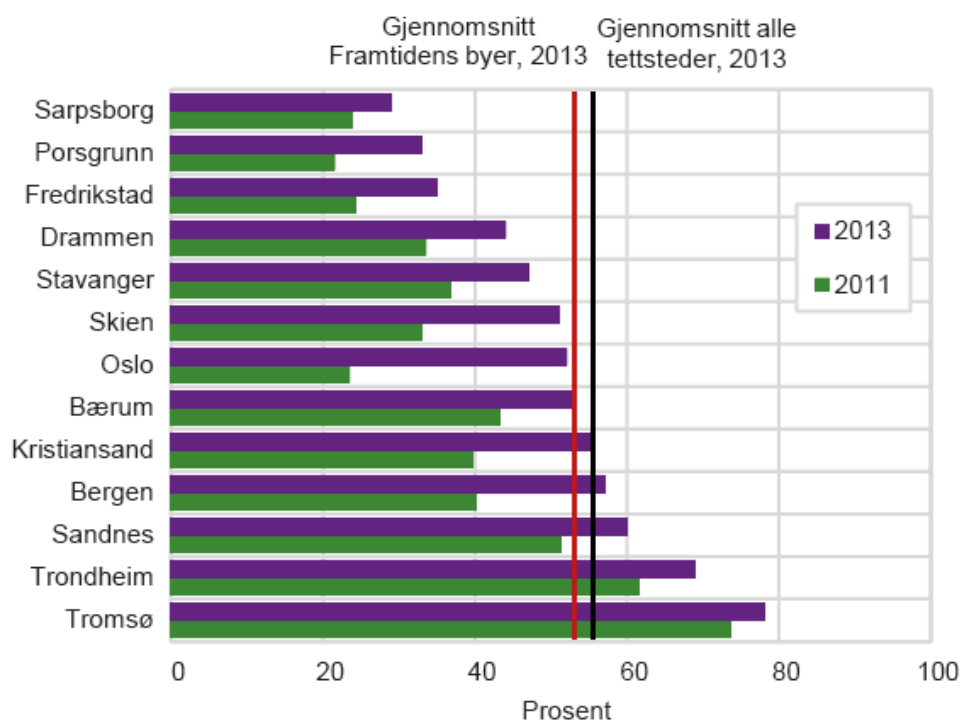
Å etablere en fullgod oversikt over arealer som blir brukt til rekreasjon og lek i nærmiljøet er en krevende oppgave. På nasjonalt plan har SSB sammenliknet større byer i Norge ut fra tilgang til leke- og rekreasjonsarealer og nærturterreng. SSB har benyttet en metode som går ut på å beregne trygg tilgang til leke- og rekreasjonsarealer mellom 5 – 200 dekar, der trygg gangavstand til områdene ikke skal overstige 200 meter.

Tilgangen til nærturterreng over 200 dekar er også beregnet. Kvaliteten på områdene, om de er regulert til grøntformål, eller tilrettelagt for lek,

rekreasjon eller friluftsliv, fanges ikke opp i analysen. Det gjør heller ikke fysiske barrierer som veger og banestrekninger.

Bosatte innenfor tettsted med trygg tilgang til leke- og rekreasjonsareal i kommune «Framtidens byer».

Kilde: Statistisk sentralbyrå, arealstatistikk - SSB Byer og miljø 2015

Diagrammet viser andel av befolkningen med trygg tilgang til leke- og rekreasjonsarealer i nærmiljøet. I Sandnes har rundt 60 % av befolkningen trygg avstand til leke- og rekreasjonsarealer. Gjennomsnittet for «Framtidens byer» var i 2013 på 53 %, mens landet som helhet var på 55 %.

Fortettingen som skjer i byer gir en betydelig utfordring med å ta vare på og utvikle nye grønne områder i nærmiljøet. (SSB Rapporter 2015 – Byer og miljø. Indikator for miljøutviklingen i «Framtidens byer»).

Fokusområder: Flere turveger med lys, verne om grønne områder i tettbebyggelsen med gode kvaliteter for bevegelse, rekreasjon og naturopplevelse.

6.2.5 STATUS SANDNESMARKA – FRILUFTSOMRÅDER

Når det gjelder friområder og natur, er Sandnes godt forspent. Kommunen er 354 kvadratkilometer og har en folketetthet på rundt 170 innbyggere pr. kvadratkilometer. Tilsvarende tall for Stavanger er 68 kvadratkilometer og snaut 1700 innbyggere pr. kvadratkilometer, det vil si 10 ganger så stor folketetthet (tall fra 2010).

Sandnes har en sentral rolle som vertskap for store regionale friområder. Det betyr at Sandnes skal ha en tydelig friluftprofil som tiltrekker seg turgåere og mosjonister fra hele Nord-Jæren.

Retningslinjer for Sandnesmarka (uttdrag miljøplanen):

Formålet med Sandnesmarka er å skape forutsigbarhet for landbruket (jordbruk og skogbruk) og tilrettelegge for friluftsliv og naturopplevelse i store sammenhengende områder rundt Sandnes by. Sandnesmarka omfatter følgende kjerneområder:

1. Vagleskogen
2. Bogafjell-Helgeland, Melshei (inkludert Rogaland arboret)
3. Hana-Gramstad-Li
4. Ims-Lutsi

Grensen rundt Sandnesmarka er langsiktig og har tilsvarende status i forhold til utbygging som langsiktig grense mot landbruk i vest (noen unntak er listet i miljøplanen).

I kommunens allsidige naturområder kan en drive en rekke friluftaktiviteter som:

- tur/toppturer og orientering
- klatring og buldring
- kano- og kajakkpadling
- sykling
- ridning
- jakt og jakttrening
- sopp- og bærsanking

*Stillhet og uberørt natur er et knapphetsgode som blir stadig viktigere i våre gjennomorganiserte liv. For DNT er det en viktig oppgave å jobbe for at nye generasjoner kan møte naturen med undring og glede!
Årsrapporten DNT 2013 – Nils Øveraas.*

- tur med hunden
- bading og lek
- fiske i sjø og vann
- ski- og skøyteaktivitet når forholdene ligger til rette for det.

Rogaland arboret gir også en ekstra dimensjon med kunnskap og presentasjon av flere tusen busker og trær i naturskjønne omgivelser. Området er godt tilrettelagt for alle brukergrupper, med et utall av turveger og stier. Rogaland arboret samarbeider også med en rekke aktører/foreninger om ulike prosjekter og arrangement rundt botanisk fauna mv.

Sandnes har til sammen 16 friluftsområder, som i varierende grad er tilrettelagt med merkede turstier/veger, rasteplasser, parkeringsmuligheter/infotavler mv. Områdene/løypene er kartfestet. Flere av områdene har også tilrettelagte grillplasser, gapahuker og dagsturhytter.

To ting skal være igjen etter oss i naturen:

Takk og ingenting!

Fokusområder: Flere turveger med lys, økt parkeringskapasitet, samt vedlikehold av turveger, merking, skilting og kart/info.

Utvikle eksisterende og nye turområder i samarbeid med aktuelle grunneiere. Områder i Sandnesmarka prioriteres. Sikring av viktige friluftsg og grønt arealer gjennom oppkjøp (statlig ordning).

Grøntområdene som ligger tett opp mot byen blir utsatt for stadig større press. Spesielt naturområder som har ingen eller lite fysisk tilrettelegging.

Det krever politisk mot å sørge for at grønne områder i tettbebyggelsen, samt populære friluftsområder opprettholdes for fremtidens innbyggere. Det kan bli fristende å «selge ut» attraktive arealer til utbygging.

6.3 STATUS ORGANISERT IDRETT – INNGÅENDE VURDERING

6.3.1. ORGANISERT IDRETT - NASJONALT

Norges idrettsforbund er Norges største frivillige organisasjon. Statistikkene over utviklingen i organisasjonen er basert på idrettsregistreringen, hvor det enkelte idrettslaget og sær-idrettsgruppene hvert år rapporterer nøkkelinformasjon til NIF. I 2016 gikk NIF over til samordnet rapportering av alle forhold som skal dokumenteres fra lokalledene, og statistikken representerer derfor tall fra inngangen til 2015.

I 2015 hadde NIF 54 særforbund og 19 idrettskretser. Totalt antall rapporterte idrettslag pr. 01.01.2015 var 11409 mot 11595 i 2014, dvs. en nedgang på 1,6 %. De ordinære idrettslagene var 7 953 mot 7 967 i 2014, dvs. en liten nedgang på 0,2 %. Antall bedriftsidrettslag var 3456 mot 3 628 i

2014, dvs. en tydelig nedgang 4,7 % prosent. Av alle ordinære idrettslag er 25 % fleridrettslag.

Det har vært **en jevn økning i medlemstallene de siste årene**. Totalt antall medlemskap ved inngangen til 2015 var 2 240 143 mot 2 191 374 i 2014, dvs. en samlet økning på 2,2 %. Antall medlemskap i de ordinære idrettslagene har hatt en økning på 2,1 %. Antall medlemskap i bedriftsidrettslagene har hatt en økning på 2,7 %.

Totalt sett er det **60 % menn og 40 % kvinner blant medlemmene**, som representerer en uforandret fordeling.

Medlemmene fordeler seg slik:

Aldersgruppe	0-5 år	6-12 år	13-19 år	20-25 år	26 år og eldre
Kvinner	42 253	227 806	142 401	63 809	425 104
Menn	41 013	273 724	186 973	100 317	736 743
Kvinneandel	51%	45%	43%	39%	37%

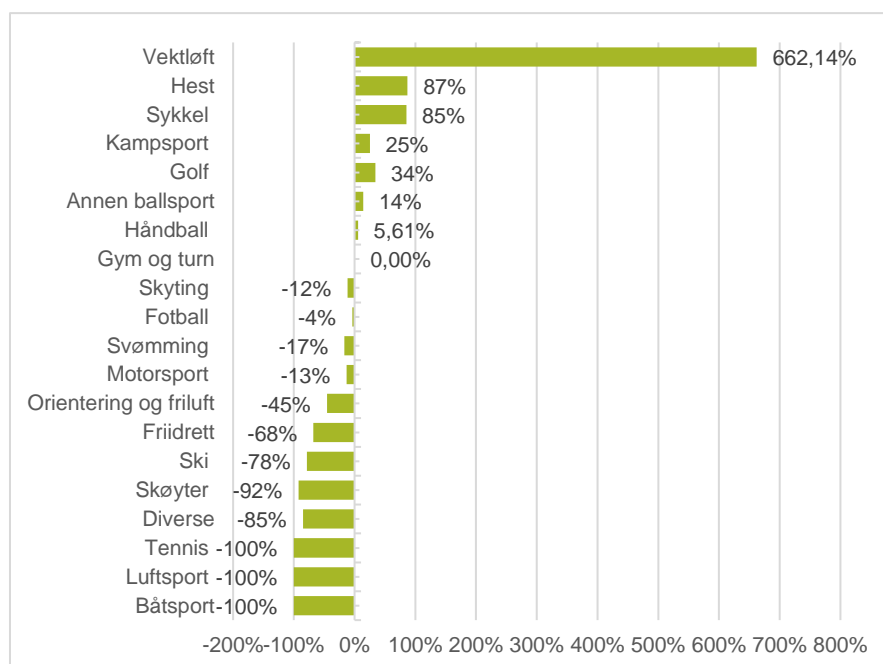
Kilde: Årsrapport 2015 – Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite

6.3.2. ORGANISERT IDRETT SANDNES

Som det fremgår av kap. 5.2.2. ligger fremdeles Sandnes noe under landsgjennomsnittet når det gjelder deltagelse i organisert idrett. I 2013 var 26% av befolkningen medlemmer av et idrettslag, men deltagelsen på landsbasis var på 30%.

Utviklingen i forrige planperiode har vært gledelig, fra 17% medlemmer av befolkningen i 2007 til 26% medlemmer i 2014.

Andel aktive i de ulike idrettsgrener i Sandnes totalt i prosent, landsgjennomsnittet er nullpunkt – tall fra 2013.

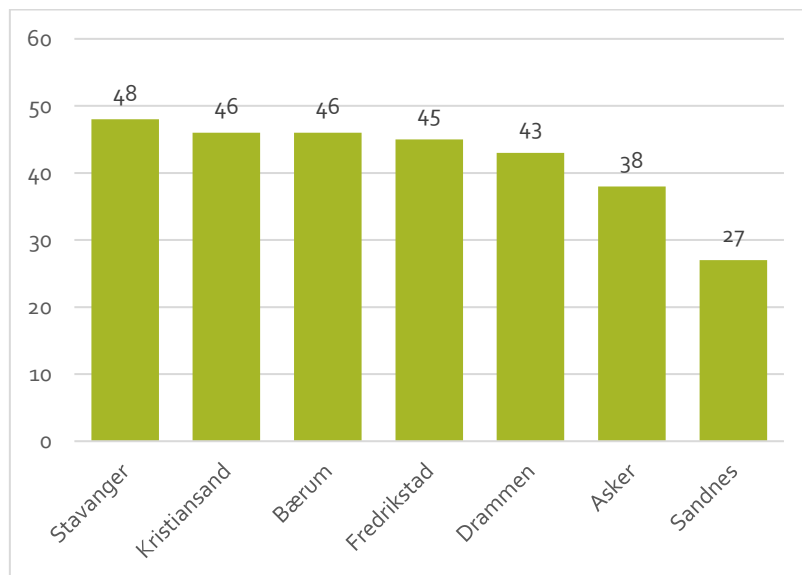
Kilde: Telemarksforskning – tall fra idrettsregisteringen NIF – 2013

Som en ser, står kategorien vektløfting (herunder styrkeløft) meget sterkt i Sandnes. Det samme gjelder rideaktiviteter og ulike former for sykling. Overraskende er det at idretter som friidrett, fotball og orientering ligger under landsgjennomsnittet. Disse idrettene ligger det godt til rette for å drive, da anleggssituasjonen er tilfredsstillende, samt at de klimatiske forholdene ligger relativt godt til rette. Det tette naboskapet til andre kommuner, gjør også at det antagelig er medlemmer i idrettslag over kommunegrensene, spesielt i en del mindre idretter.

For aldersgruppen 13 – 19 år ligger følgende idretter over landsgjennomsnittet:

1. Sykkel
2. Hestesport
3. Svømming

Fotball (-20%), friidrett (-65%) og orientering (-58%) ligger under landsgjennomsnittet i alderskategorien 13 – 19 år.

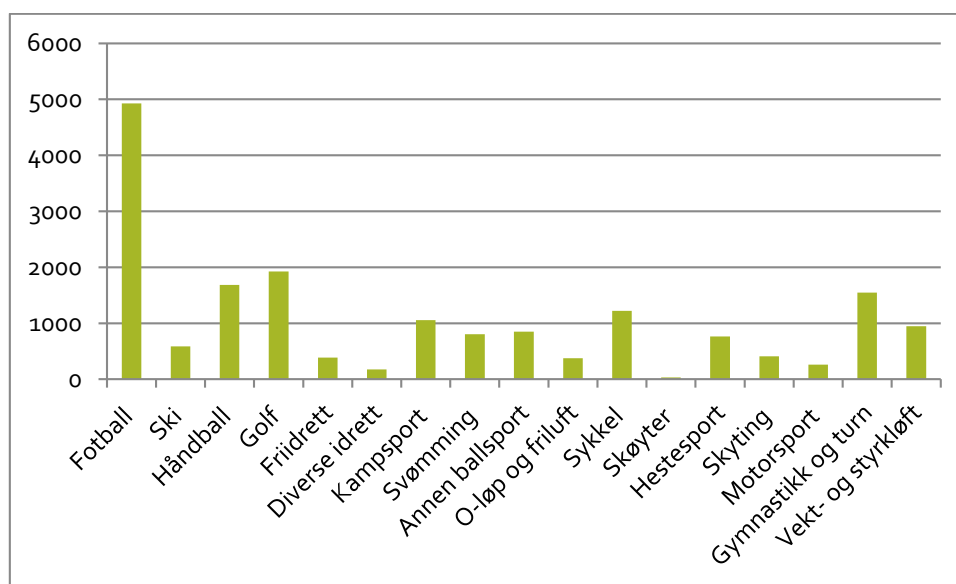
Allsidig tilbud i den organiserte idretten.

Kilde: Telemarksforskning – antall idretter registret i utvalgte kommuner - tall fra idrettsregisteringen NIF – 2013

Som en ser av diagrammet over, ligger Sandnes klart under utvalgte kommuner når det gjelder antall ulike idretter som tilbys av klubber i Sandnes. En forklaring på dette kan være at Sandnes har satset stort på bygging av fotballbaner, flerbrukshaller og friidrettsanlegg de senere år.

Det er i mindre grad brukt ressurser på andre spesialanlegg. Det tette naboskapet til andre kommuner, forklarer også at noen finner sitt idrettstilbud i idrettslag over kommunegrensene. Det bør likevel være et mål at Sandnes kan tilby flere idrettsaktiviteter i eget nærmiljø/ kommune.

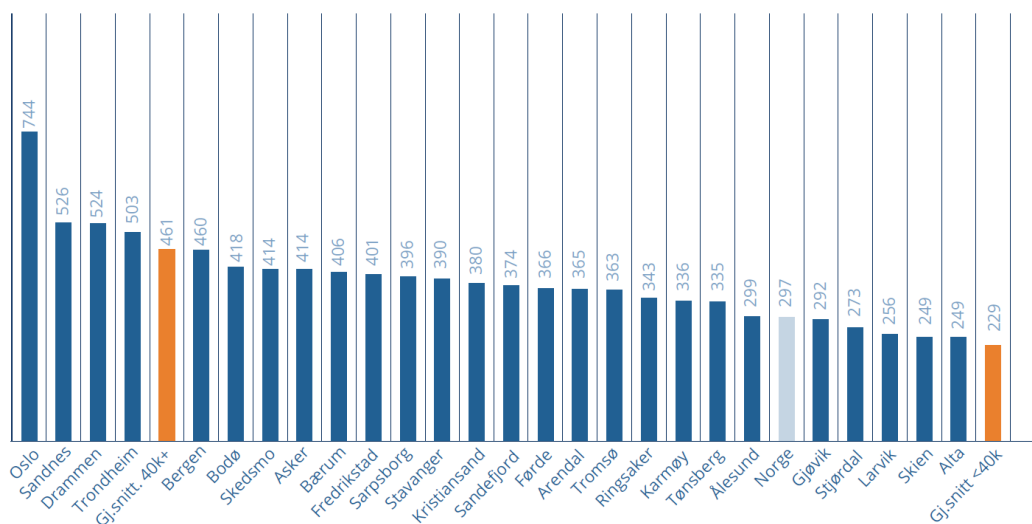
Mest populære idretter i Sandnes i 2013 – medlemstall NIF (alle aldersgrupper).

Fotball, golf, håndball og gymnastikk og turn som har flest medlemmer i Sandnes.

Anleggstilbudet i de største kommunene (Innbyggere pr. anleggstilbud)

KUD & NIF har sammen samlet statistikk over tilskuddsordningen for idrettsanlegg i kommunene. Diagrammet under viser hvor mange innbyggere som «deler» et spillemiddelbasert idrettsanlegg. Diagrammet inkluderer kommuner over 40.000 innbyggere, samt den største kommunen i fylker uten kommuner over 40.000 innbyggere. Sandnes er den byen etter Oslo som har flest innbyggere pr. anleggstilbud. Dette understøtter at det er få idrettsanlegg i Sandnes pr. innbygger.

Kilde: Spillemidler til idrettsanlegg. En gjennomgang av spillemiddelsøknadene og anleggssituasjonen, KKD/NIF 2015.

6.3.3 Bedriftsidretten

Bedriftsidrettsforbundet er det nest største særforbundet i Norges idrettsforbund. Rogaland bedriftsidrettskrets organiserer de ca. 340 bedriftsidrettslagene i Rogaland. Det tilbys et bredt spekter av aktiviteter/konkurranser i bedriftsidretten: orientering, fotball, håndball, curling, dans, skyting, stavgang, mosjonsløp mv. Det å ha et bedriftsidrettslag på arbeidsplassen kan være med å gi trivsel gjennom fysisk aktivitet og felles opplevelser. Bedriftsidretten drives på frivillig basis.

Bedriftsidrettslagene i Sandnes benytter i stor grad grønt- og friluftsområder og skolenes

gymnastikksaler til trening og aktivitet. Tilgangen på tid i idrettshall og på kunstgressbane er begrenset i Sandnes, da de ordinære idrettslagene er prioritert høyere.

Rogaland bedriftsidrettskrets er i gang med bygging av eget idrettsanlegg som vil inneholde; trippel flerbrukshall, tre squashbaner, stort folkehelsecenter og kafe. I tillegg skal Sola kommune ha et innendørs skyeanlegg med 20 baner. Sandnes har som Sola og Stavanger bidratt med garantier. Dette vil bedre bedriftsidrettens tilgang og muligheter for hall/innendørsaktiviteter.

6.3.4 FOKUSOMRÅDER KAP 6.3 – ORGANISERT IDRETT

Øke kapasiteten i svømmehaller og idrettshaller, samt prioritere spesialanlegg for nye aktiviteter. Stimulere idrettslagene til mer allsidig aktivitet, samt stimulere til å øke andelen ungdom i den organiserte idretten.

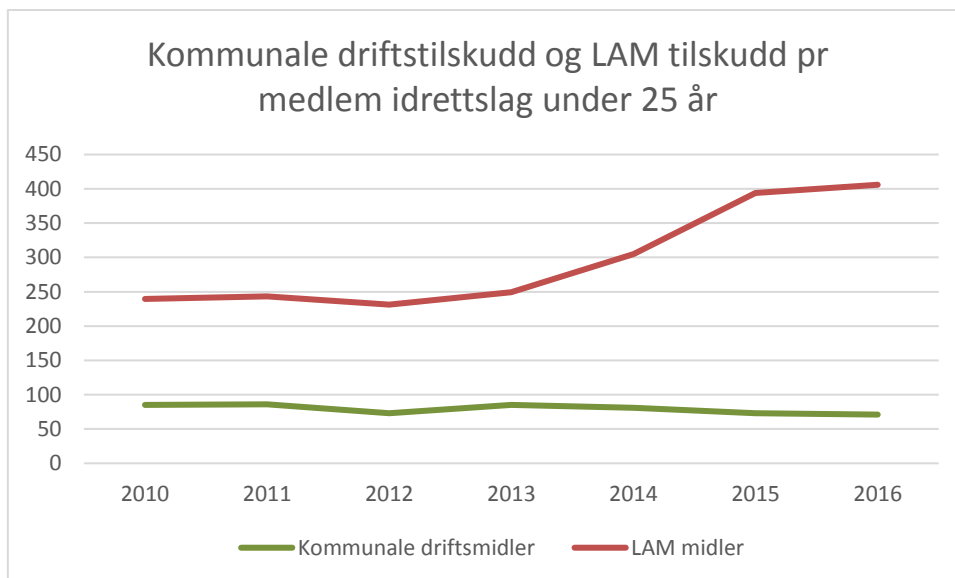
6.4 TILSKUDDSPOLITIKKEN SKAL GI AKTIVITET

Det er i hovedsak idrettslag og foreninger som står for det organiserte fritidstilbudet innenfor idrett og fysisk aktivitet. Kommunen ønsker å stimulere klubbene til at arbeidet i størst mulig grad rettes inn mot å skape gode aktivitetstilbud. De helt avgjørende rammefaktorene for idrettslagene er:

1. Tilgang på egnete anlegg/områder.
2. Økonomi til utstyr og deltagelse i serier/konkurranser.

3. Kompetente og motiverte tillitsvalgte.

Kommunen har bidratt til idrettslagenes aktivitet ved å blant annet tildele lagene driftstilskudd, som kan benyttes fritt av lagene til å drive lagets virksomhet. Idrettsrådets årsmøte har vedtatt at de ønsker en omprioritering av kommunalt driftstilskudd til idrettslagene for å muliggjøre profesjonell drift av idrettsrådet. Dette vil kunne bedre mulighetene for aktivitetsutviklingen i byens idrettslag.

Kilde: Søknader om driftstilskudd 2002 – 2016 – Fordeling LAM-midler

Fra 2010 til 2016 har de statlige midlene til idrettslag (lokale aktivitetsmidler «LAM midlene»), økt betydelig. De utgjør nå nær 6 ganger beløpet idrettslagene mottar i kommunalt driftstilskudd pr. medlem.

LAM er en grunnstøtte til medlemsbaserte lokale lag og foreninger som driver fysisk aktivitet for barn (6-12) og ungdom (13-19). Dette er en tilskuddsordning fra Kulturdepartementet (KUD) og fordeles av idrettsrådet etter retningslinjer fra KUD og anbefalinger fra NIF. Ordningen har nå eksistert i ca. 16 år, og idrettslagene i Sandnes har blitt tilført om lag 30. mill. fra 2000. I 2000 ble det tilført kr 1.119.300 i LAM-midler til idrettslag i

Sandnes. I 2016 var beløpet kr. 4.955.247. Tidlig på 2000 tallet var tilskuddsbeløpet fra kommunen og LAM- midler omtrent lik.

Barne- og ungdomsforeninger som speider, røde kors mv. tildeles også driftstilskudd.

Rogalandsforeninger kan søke fylkeskommunen om driftstilskudd.

Sandnes kommune, Rogaland idrettskrets og Sandnes idrettsråd har, i avtale av 1.juni 2016 vedtatt å bidra med midler til «Folkepuls». Målgruppene for prosjektet er inaktive unge og voksne, mennesker med funksjonsnedsettelse og nye landsmenn/kvinner.

6.4.1 FOKUSOMRÅDER KAP. 6.4 – TILSKUDDSPOLITIKKEN SKAL GI AKTIVITET

Understøtte aktivitetsutvikling i idrettslagene gjennom samarbeidsavtale og prioritering av profesjonell drift av idrettsrådet. Vurdere mer målrettede tiltak, som for eksempel tiltak for inaktive/funksjonshemmede/integreringstiltak/leder-trener utdanning/nye aktivitetstilbud mv. Øke tilskuddet til Sandnes idrettsråd.

6.5 KOMMERSIELLE AKTØRER - NÆRING I IDRETTE OG TIL DELS FRILUFTSLIVET

Regionen og Sandnes har et stort tilbud fra kommersielle aktører som tilbyr trening og aktivitet. Dette kan i noen tilfeller være en konkurrent til det frivillige foreningslivet. En ser at aktørene i stadig større grad tilbyr aktivitetsformer som den tradisjonelle idretten og/eller frilufsorganisasjoner har levert. De senere år har også det kommersielle tilbudet til barn og unge økt. Felles for de kommersielle tilbudene er at prisen for deltagelse normalt er mye høyere enn i en frivillig forening. Dersom en ønsker å konkurrere i en idrett organisert gjennom NIF, må en være medlem av et tradisjonelt idrettslag.

De senere år er det flere nasjonale og internasjonale selskaper som selger arrangementer som tilsynelatende er vanlige idretts- eller frilufsarrangementer. NIF og særforbundene arbeider nå for å håndtere dette. Det er viktig at kommunen legger godt til rette for idrettslag og frilufsorganisasjoner som ønsker å arrangere større arrangementer, stevner og mesterskap. Helt kommersielle aktører bør behandles som næringsdrivende, både når det gjelder leie av anlegg/områder og i tilskudds-sammenheng.

Å sette grensen for når idrett blir næring er krevende. For eksempel er Sandnes Ulf sitt A-lag i

1. divisjon definert som næring, og skal i prinsippet ikke motta kommunal støtte på noe vis jfr. ESAs regler for konkurranse.

"I've missed more than 9,000 shots in my career. I've lost almost 300 games. 26 times I've been trusted to take the game winning shot and missed. I've failed over and over and over again in my life and that is why I succeed." Michael Jeffrey Jordan (f. 1963), tidligere amerikansk basketballspiller

Ved en kommunesammenslåning med Forsand vil store og populære turistmål bli en del av den nye kommunen. Dette åpner for utvidet næringsvirksomhet og turisme. Økt turisme og næring kan også være aktuelt i eksisterende turområder, og da spesielt i områder som har god infrastruktur, og der det ikke bryter med føringer for statlig sikra områder. Et eksempel kan være Melshei.

6.5.1 FOKUSOMRÅDER KAP 6.5 – KOMMERSIELLE AKTØRER – NÆRING I IDRETTE OG TIL DELS FRILUFTSLIVET

Støtte opp om frivillig aktivitet og arrangement i regi av frivillige foreninger. Støtte til kommersielle aktører bør innrettes som kjøp av markedsføringstjenester eller næringsutvikling.

6.6 ORGANISERT FRILUFTSLIV - NATURFORMIDLING

Den norske turistforening (DNT) er den største medlemsbaserte friluftsansjen i landet, med 270 250 medlemmer i 2015. Foreningen har 57 medlemsforeninger med lokallag og undergrupper. I vår region gir Stavanger turistforening (STF) muligheter til organisert og egenorganisert friluftsliv på fjellet og i turområder i eller nær byene. Stavanger turistforening hadde i 2015 – 24 028 medlemmer.

Det var svært gledelig da Sandnes turlag (STL) ble etablert i 2013. I 2015 hadde turlaget 4462 medlemmer. Stavanger turistforening/ Sandnes turlag arrangerer en rekke organiserte turer og arrangementer i Sandnes. Turlaget har også lagt ned et betydelig arbeid i Gramstodområdet og fikk kommunens innsatspokal for dette i 2015. I tillegg har foreningene bidratt med bedre merking/skilting og tilrettelegging i området Hana/Dalsnuten/Lifjell, Bygging av friluftslåven på

Barn som leker mye i naturen mester bevegelse bedre og er tryggere i leken, enn barn som ikke gjør det, viser ny forskning

Utdanningsnvt

Gramstad vil bedre mulighetene for arrangementer og sosiale aktiviteter i området.

Annet organisert friluftsliv:

Speidergrupper, hundeforeninger, heste-/rideforeninger, jakt og fiskeforeninger, ornitologisk forening, botanisk forening, sykkelklubber, røde kors, klatreklubb og noen idrettslag tilbyr også medlemmene organiserte friluftaktiviteter. Mange av disse foreningene er Rogalandsbaserte, og dekker da et tilbud for befolkningen i flere kommuner.

6.6.1 FOKUSOMRÅDER KAP. 6.6 – ORGANISERT FRILUFTSLIV - NATURFORMIDLING

Utvikle et enda bedre samarbeid med organisasjonslivet som har aktivitetstilbud innenfor friluftsliv. Det kan dreie seg om tilskudd, legge til rette for møteplasser, og ved utvikle- og tilrettelegge områder.

Foto: Pål Svendsen

6.7 DE UNGES EGNE AKTIVITETER

Blant ungdommen står det tradisjonelle idrettslivet stadig sterkt, samtidig som det er blitt mer dynamisk og uoversiktlig. Lav medlemsandel i visse aldersgrupper, samt fortsatt frafall i tenårene, gir grunn til bekymring. Man ser framveksten av stadig nye aktiviteter som befinner seg dels innenfor, dels utenfor det tradisjonelle idrettslivet/friluftslivet. Veksten skjer i randsonene, og eksempler er klatring, golf, motorsport, freesbe, frikjøring på ski og sykkel, skating, dykking, kiting (drageseiling) og lignende. Bedre utstyr og ny teknologi de siste årene gjør at flere kan drive disse aktivitetene.

I Ung i Sandnes-undersøkelsen går det fram at venneorientert fritid er det viktigste for ungdommen. **Hvis man setter som mål at friluftsliv og idrett er viktige arenaer å dyrke vennskap på, er det et godt utgangspunkt for å stimulere ungdommen til mer bevegelse.**

Turistforeningen har klart å fange en del av disse trendene gjennom sitt spennende aktivitetstilbud for gruppen 13 år – 26 år, DNT – ung.

6.7.1 FOKUSOMRÅDER KAP. 6.7 – DE UNGES EGNE AKTIVITETER

Yte bistand når ungdommen ønsker spesiell tilrettelegging for nye aktiviteter, gjerne ved kobling til de frivillige foreningene når dette er mulig.

Fotograf: Anne Lise Norheim

*«Uansett hvor sakte du løper,
så knuser du alle som ligger på
sofaen»*

Ukient

KAPITTEL 7 - BEHOV I BYDELENE

Det følgende er en bydelsvis statusrapport som beskriver muligheter til å drive organisert og egenorganisert allsidig fysisk aktivitet hele året. Analysen er gjort med bakgrunn i eksisterende anlegg i bydelen, befolkningsprognoser, innspill og aktivitetsmuligheter. Komplette oversikt over de ulike bydelene vises i vedlegg 2. Beskrivelsene og vurderingene er blant annet gjort på bakgrunn av innkomne innspill fra lag, foreninger, skoler og bydelsutvalg – vedlegg 1

anlegg i bydelen. Ett dårlig anlegg i bydelen kan gi scoren – rødt - dårlig.

Større spesialanlegg som skal dekke behovet for hele, eller deler av byen, ble kommentert spesielt i foregående kapittel og blir også nærmere utdypet i kapittel 11 og i handlingsplanene. Det samme gjelder behov for rehabiliteringer.

De områder som er markert rødt – dårlig, gjelder ikke nødvendigvis hele området men ett eller flere

<i>Bydelsvis statusrapport - Muligheter for å drive med organisert og egenorganisert aktivitet hele året.</i>	Hana	Riska	Høle	Sviland	Austrått	Bogafjell	Figgo	Ganddal	Sandved	Soma	Malmheim	Stangeland	Trones/Sentrum	Lura
Forhold for idrett ute	God	Mindre god	Mindre god	God	Mindre god	God	God	Mindre god	Mindre god	God	God	Mindre god	Mindre god	God
Forhold for idrett inne	God	Mindre god	God	God	Mindre god	God	God	Mindre god	Mindre god	God	God	Mindre god	Mindre god	God
Uteanlegg, muligheter for allsidig fysisk aktivitet på skolene	Mindre god	Dårlig	Mindre god	God	Dårlig	Dårlig	Mindre god	Mindre god	God	Mindre god	Mindre god	Dårlig	Dårlig	Dårlig
Barneidrett/mosjon inne - tilgang på gymsaler	God	God	God	God	God	God	Hall	God	God	God	God	God	God	God
Fysisk aktivitet ute-turveier i nærmiljøet	Dårlig	Mindre god	God	God	God	God	Dårlig	God	God	Mindre god	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig
Fysisk aktivitet ute om vinteren-turvei m/lys i nærmiljøet	Dårlig	Dårlig	Mindre god	Mindre god	Mindre god	Mindre god	Dårlig	God	God	Mindre god	Dårlig	Dårlig	Dårlig	Dårlig

■ = God
 ■ = Mindre god
 ■ = Dårlig

“Me i Sandnes har så mykje flott og spennande natur kring oss at det mest kan vera vanskeleg å få auga på! Det er slett ikkje nødvendig å reisa til Syden eller til Amazonas for å få flotte opplevingar i naturen. Det er bare om å gjera at me er klar over alt det flotta me har her!”

Årets Gjerdeklyver 2006, Tore R. Nielsen

KAPITTEL 8 - STØRRE ANLEGG OG AREALER – FORSLAG

8.1 AKTIVITETER SOM ER VANSKELIGE Å UTØVE I SANDNES GRUNNET MANGLENDE ANLEGG

Enkelte aktiviteter har dårlig kapasitet i eksisterende anlegg, og flere aktiviteter kan en ikke utøve pga. manglende anlegg. *Det er dog gledelig at det foreligger konkrete planer om å utvikle et regionalt rulleskianlegg i Melshei i regi av Sandnes Arena.

- Det er mangel på trygge og egnede løyper for rullerleski*, rullerleskøyter og til dels sykkeltraining.
- Det finnes ikke mulighet til å gå på skøyter i Sandnes, med unntak av når det er is på vannene. Videre finnes det ikke mulighet til å drive med undervannsrugby og stup på flere høyder. Vannrelaterte aktiviteter er svært begrenset grunnet kapasitet i eksisterende bassenger.
- Det finnes ikke spesialanlegg for innendørs fotball med kunstgress. Med den utvikling en ser innenfor fotballidretten, bør en by av Sandnes sin størrelse ha en innendørs fotballhall for trening.
- Det finnes heller ikke noen innendørs skatehall (rullebrett). Dette har vært et ønske i mange år fra de egenorganiserte ungdommene som brenner for denne akrobatiske aktiviteten.
- Innendørs tennismuligheter finnes ikke. Muligheter for utendørs tennis er begrenset.
- Anlegg for idretter som for eksempel cricket finnes ikke.

Disse vurderingene er tatt med i kap. 8.2.

8.2 STØRRE NYE IDRETTS OG FRILUFTSANLEGG

Den følgende oppsummeringen viser hvilke større, nye idretts- og friluftsanlegg som kommunen mener bør prioriteres i kommende planperiode.

En komplett liste over prioriterte og uprioriterte anlegg og tiltak finnes i kapittel 12, 13 og 14. Vi henviser også til kapittel 11 for en samlet oversikt over politiske visjoner, mål og tiltak innen feltet fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sandnes. Oversikten på neste side viser en uprioritert liste over større anlegg det er behov for i kommende planperiode.

Anlegg	Hvor	Areal	År
Giskehallen 2 – flerbrukshall	Trones	Idrettsformål, Sandnes idrettspark	2016
Skaarlia skole liten flerbrukshall	Austrått	Skoletomt Skaarlia	2016 - 2026
Rulleskiløype Melshei i regi av Sandnes arena a/s	Melshei	LNF- Sandnesmarka	2016 – 2019
Varatunparken – gradvis utvikling for egenorganisert aktivitet, rekreasjon og lek.	Lura	Grøntstruktur/park Varatun	2016 – 2019
Trialanlegg i regi av Hommersåk motorsykelklubb	Hommersåk	Idrettsformål Hesthammer	2016 – 2019
Åpne Gramstad friluftsområde for vinterbruk (turvei med lys).	Øvre Gramstad	LNF- Sandnesmarka	2016- 2026
Svømmehall Iglemyr	Austrått bydekkende	Idrettsformål, Iglemyr idrettspark	2016 – 2019
Ny fotballstadion i regi av Sandnes Ulf	Bydekkende/Trones	Idrettsformål, Sandnes idrettspark	2016 – 2026
Idrettshall Austrått	Bydekkende, Austrått	Idrettsformål, Iglemyr idrettspark	2016 – 2026
Idrettshall Riska	Riska	Trekanten, skoletomt Riska/ skoletomt Maudland	2016 – 2026
Idrettshall Ganddal	Ganddal	Idrettsformål Lundehaugen, Ganddal, nytt areal vurderes	2016 – 2026
Kunstgressbaner/løkker Ganddal, Austrått, Trones, Høle og Riska	Flere bydeler	Eksisterende anlegg	2016 – 2026
Ishall for ishockey/kunsthopp	Bydekkende	Ganddal, Sviland, Vatnekrossen, nytt areal vurderes	2016 – 2026
Rehab av lysløype Melsheia	Bydekkende	LNF- Sandnesmarka	2016 – 2019
Relokalisering av Sandnes og Jæren rideklubb sitt ridesenter	Bydekkende	Idrettsformål Sviland hestesportanlegg, nytt areal vurderes	2016 – 2026
Utendørs tennisanlegg	Sandnes øst, Austrått, Hana, Sviland, Bogafjell	Idrettsformål Austrått, Hana, Sviland, Bogafjell, nytt areal	2016 – 2026
Innendørs tennisanlegg	Bydekkende	Askoeiendom, Sviland, nytt areal vurderes.	2016 – 2026
Prosjekt turvei m/lys i nærmiljøet.	Riska, Sviland, andre, bydekkende	Grøntstruktur/LNF og Sandnesmarka. Prioriterte bydeler	2016 – 2026
- Turveg/sti rundt Frøylandsvannet (Riska)	Riska	Grøntstruktur	2016- 2019
- Tilknytning turveg med lys fra Sviland til Melsheia	Sviland/bydekkende	LNF	2016- 2026
Basishall Turn	Bydekkende	I tilknytning til ny hall	2016- 2026
Idrettshall med stor kapasitet beregnet for idrett på de øverste nivå	Bydekkende	Sandnes idrettspark. Nytt areal vurderes	2016- 2026
			2016 - 2026

Enkelte anlegg/områder er kommentert og begrunnet nærmere nedenfor.

FOSS EIKELAND RIDESENTER – SANDNES OG JÆREN RIDEKLUBB

Sandnes og Jæren Rideklubb (SJR) sitt anlegg for ridning ligger i dag på et område som er avsatt til industriformål i kommuneplanen, og kommunen har avsatt et nytt areal til klubbens aktivitet på Sviland. SJR er hovedklubben for rideopplæring sentralt i Sandnes og omegn, og driver med sprang- og dressurridning på høyt nivå, samt handikapridning. Klubben har anlegg og kompetanse til å arrangere nasjonale ridekonkurranser og nasjonale mesterskap. Andelen barn og unge er stor, særlig jenter. Klubben er ikke fornøyd med det avsatte arealet på Sviland. Det er dårlig kollektivt tilbud og plasseringen er lite hensiktsmessig for klubbens medlemmer. Klubben vil se på alternative arealer frem mot neste kommuneplan. For å tilrettelegge

for et allsidig idrettstilbud i Sandnes, også med hestesport, prioriteres prosessen fortrinnsvis gjennom nytt areal og med tilskudd.

Status anlegg Foss Eikeland rideanlegg:

- Ridebaner 2 stk, en ny med kombidekke, en grus oppvarming.
- Ridehaller 2 stk, en ca 25 år med tribune og fasiliteter.
- Staller 2 stk, en ny, en stor med blanding av spiltau og bokser.
- Luftegårder 4 små, for liten kapasitet –
- Div. anlegg hus og treningsmaskin, parkering.

SVØMMEANLEGG

Som nevnt i analysen i kapittel 6, har Sandnes behov for et nytt svømmeanlegg som bør dekke følgende behov:

- Publikumssvømming, mosjon og lek for alle aldersgrupper.
- Svømmeopplæring for aktuelle skoler.
- Svømmeopplæring og svømmetrening i regi av frivillige organisasjoner.
- Stup.
- Behov for helse/ rehabilitering og velværefunksjoner- bør vurderes.

Svært mange av de som har spilt inn forslag til planen, peker på behov for svømmeanlegg. Alle ønsker at dette skal lokaliseres i deres bydel. Svømmeanlegg er kostnadskrevenne anlegg som det ikke er realistisk å ha tilbud om i hver bydel. Det er vedtatt å bygge et nytt svømmeanlegg i

HVER NORDMANN EN SVØMMER, HVER SVØMMER EN LIVREDDER

Norges svømmeforbund

Iglemyr idrettspark. Slik dette er tenkt utformet, vil dette dekke behovet for svømmeopplæring i skolen, noe helse/rehabilitering, svømmetrening og mosjonssvømming. Øvrig behov for vannaktiviteter som beskrevet over, kan da vurderes dekket i et fremtidig regionalt samarbeid.

Det anbefales ikke å lage flere 12,5 meters basseng, da disse ikke vil kunne fungere som et flerbruksanlegg for alle de prioriterte gruppene som vist over. Det er praktisk og økonomisk å samle mest mulig vannflate i ett anlegg, istedenfor å bygge flere små anlegg på ulike steder.

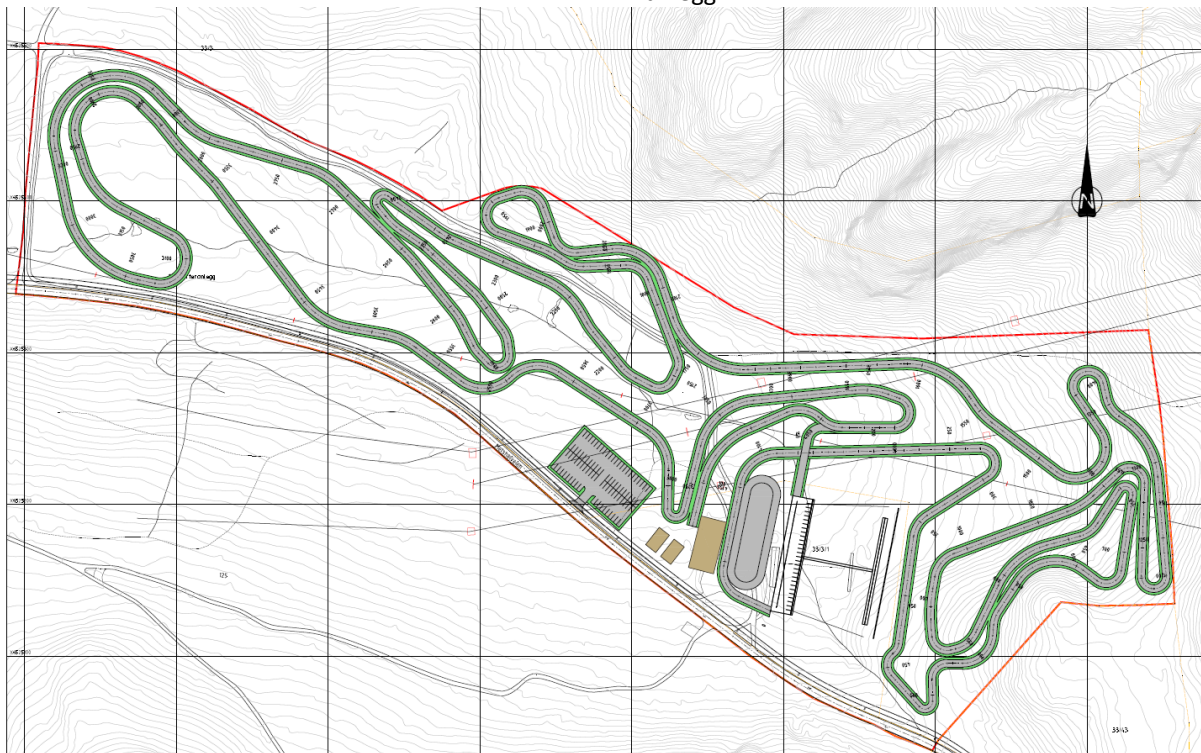
RULLESKI-/SOMMERSKIANLEGG I MELSHEI

Sandnes har et meget aktivt langrenns- og skiskyttermiljø med gode tradisjoner. Sandnes skiskytterlag og Sandnes idrettslag gikk våren 2015 sammen om å opprette Sandnes Arena AS for å realisere en ca. 4,5 km lang rullerulleskiløype. Siden har idrettslagene Figgjo IL, Turrenklubb Rogaland og Bogafjell Sykleklubb sluttet seg til selskapet. Gjesdal er også invitert med i planene. Utbygging av selve standplassen med økning i antall blinker, er ferdigstilt i regi av Sandnes skiskytterlag. Området er under regulering med planlagt

byggestart i 2016. Et slikt anlegg kan bidra til å gjøre Sandnes til et regionalt og nasjonalt tyngdepunkt som barmarksenter for vinteridrett.

I et slikt anlegg kan man også diskutere sambruk med andre idretter med behov for asfaltveier uten motorisert trafikk.

For å tilrettelegge for et allsidig idrettstilbud i Sandnes, også for ski og skiskyting, prioriteres prosjektet fortrinnsvis gjennom tilskudd. Anlegget bør ha en regional funksjon som interkommunalt anlegg.

Tidlig illustrasjon av trase: Dimensjon Rådgivning

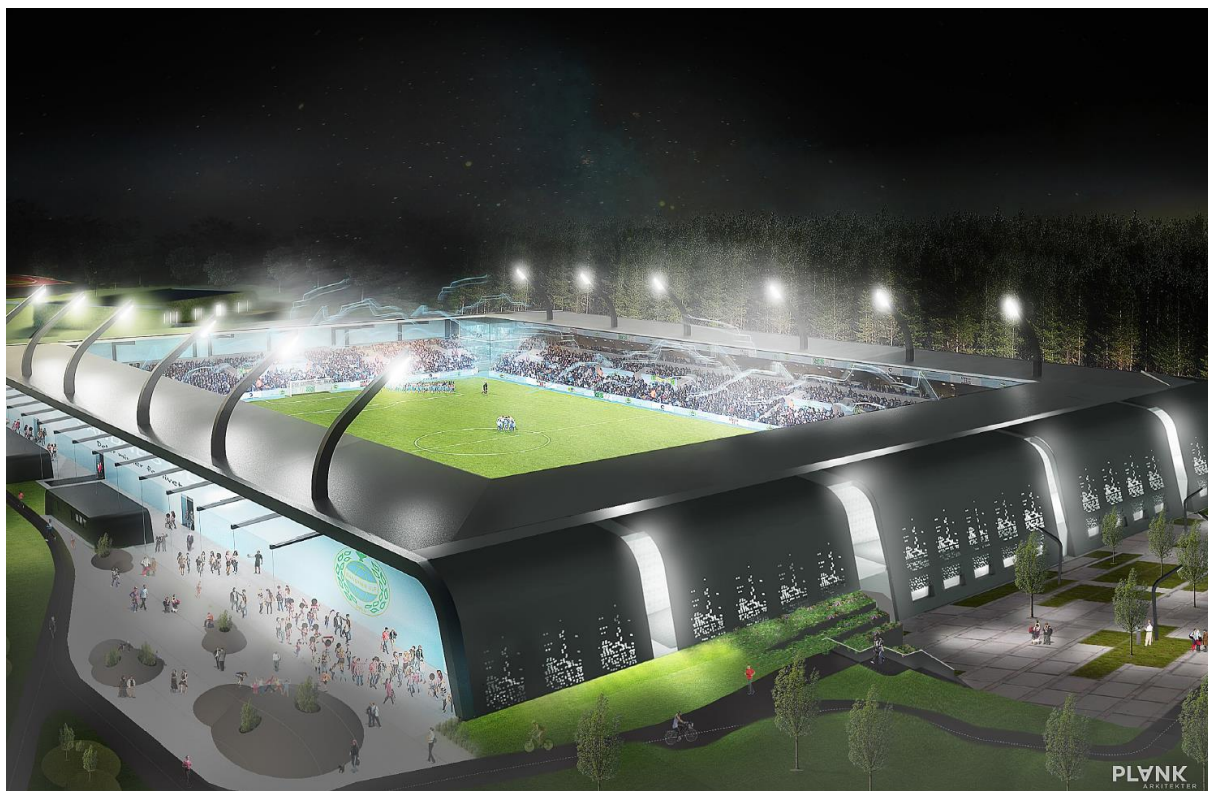
ARENA FOR TOPPFOTBALL

Det planlegges toppfotballarena i Sandnes idrettspark. Med kunstgressbane vil anlegget, i tillegg til å være en arena for fotball på høyt nivå, egne seg godt for breddefotball. Anlegget skal

realiseres i regi av Sandnes Ulf. Det er vedtatt at Sandnes kommune skal bidra i prosjektet. Det forutsettes at anlegget vil dekke fremtidige behov for klubber i Sandnes fra 2. divisjon og oppover.

Bilde: Sandnes Ulf Kamp

Illustrasjon Plank Arkitekter. Bilde fra høring detaljregulering plan 2014125

UTVIKLING AV SANDNES IDRETTSPARK

Når Sandnes idrettspark er ferdigstilt med ny fotballarena, vil idrettsparken fremstå godt i stand til å håndtere fotball og friidrettsaktivitet, både for både topp og bredde.

Med ny Giskehall 2, vil treningskapasiteten for håndball og innendørsidrett forbedres. Nødvendig rehabilitering av eksisterende Giskehall (idretts- og svømmehall) må prioriteres. I den prosessen bør en etterstrebe at Giskehallen idrettshall utvides slik at sikkerhetssoner for håndball forbedres og publikumstribuner relokaliseres. Eventuell ny idrettshall i tilknytning til ny stadion bør vurderes. Denne kan ses opp mot behov for idrettshall med stor kapasitet for idrett og publikum.

UTVIKLING AV IGLEMYR IDRETTSPARK

En idrettspark skal inneholde muligheter til allsidige idrettsaktiviteter ute og inne, med innslag av grønt/vegetasjon, stier og aktivitetsanlegg som kan benyttes til fysisk trening og rekreasjon for et bredt lag av befolkningen. Her bør en legge idrettsanlegg som har karakter av å være bydekkende.

Området er under regulering og i prosessen ser en på muligheter for bedre arealutnyttelse og flere fremtidige anleggsenheter, samt adkomst og parkeringssituasjonen.

Iglemyr idrettsanlegg ligger meget sentralt plassert i Sandnes øst, og flere andre anlegg er allerede lokalisert her. Det er også flere skoler i nærheten som kan benytte anleggene på dagtid.

Det planlegges svømmeanlegg i idrettsparken.

Kunstgress på deler evt. hele Gymnasbanen grusbane kan vurderes. Det må da gjøres en ny trafikkanalyse for hele anlegget/området.

Tennisanlegget prioriteres beholdt slik som i dag, for å opprettholde andre anlegg og vegetasjonen rundt. Eventuell fremtidig innendørs tennishall (boble), bør lokaliseres utenfor Sandnes idrettspark.

I utviklingen vil det vektlegges å komplettere anlegg og områder for egenorganisert aktivitet for alle aldersgrupper. Det vil da være åpne aktivitetsflater for lek, skilek, jogging/turgåing, tennis, utendørs ballaktiviteter mv. Det er vesentlig for miljøet og brukeropplevelsen, å opprettholde vegetasjonen og grøntstrukturen.

Delanlegg for inline, tennis, friidrett,, mosjon,(trimpark) er andre aktuelle fremtidige enheter. Det er behov for å øke antall kunstgressflater for fotball. Det er behov for økt hallkapasitet i området, samt relokalisering av garderobe/klubbfunksjoner. Reguleringsprosessen har vist at det ikke er mulig å plassere idrettshall innenfor eksisterende idrettsområde på Iglemyr. En bør derfor vurdere muligheter for å øke hallkapasitet i tilknytning til Høyland u. skole, som ligger tett opp til idrettsparken. Øvrige behov for bydekkende aktivitetsanlegg bør også vurderes. Idrettshall tilrettelagt for spill på de øverste nivåer, med stor tribunekapasitet, bør relokaliseres evt. vurderes som del av utviklingen av Sandnes idrettspark.

HESTHAMMEREN TRAILOMRÅDE

Trialsporten på Hommersåk har i mange år hatt tilhold på Hesthammaren. I ny kommuneplan er området avsatt til idrettsanlegg. Trailaktiviteten kan gå parallelt med turaktiviteter. Klubben vil relokalisere og videreutvikle anlegget i tråd med

reguleringsplan og idrettens krav. For å tilrettelegge for et allsidig idrettstilbud i Sandnes, også med motorsport, prioriteres dette anlegget fortrinnsvis gjennom tilskudd.

PROSJEKT, TURVEI MED LYS I NÆRMILJØET

Som en kan lese ut av vurdering av muligheter i bydelene, ser en at mange bydeler har lite, eller svært begrenset tilgang til sammenhengende turveier (grusdekke) med lys som kan benyttes hele året og som lett tilgjengelig uten bruk av bil. Dette er en enkel og billig måte å tilrettelegge for bevegelse og mosjon sett i et miljømessig og helsemessig perspektiv. Mange bydelsutvalg, foreninger og enkeltpersoner har spilt inn ulike forslag til turveger med lys i nærmiljøene.

I Riska bydel har det vært en aksjon for å få turveg med lys rundt Frøylandsvannet, og det kom inn hele 444 underskrifter for dette på 14 dager.

Anlegget prioriteres/intensiveres i første omgang med å arbeide for å få avtaler med grunneiere. Det kan vurderes en trinnvis utvikling her.

Sviland bydelsutvalg og mange enkeltpersoner har også i mange år arbeidet for en tilknytning fra Sviland sentrum til eksisterende turvegnett i Melsheia.

Innenfor området turveier er det sjelden store pressgrupper som går sammen og taler sin sak. Kommunen bør derfor i større grad legge føringer som sikrer at befolkningens psykiske og fysiske helse blir ivaretatt ved at det finnes gode aktivitetsmuligheter i nærområdene som kan benyttes gratis av alle, hele året. Slik øker en den enkeltes muligheter til hverdagsaktivitet som bidrar til god folkehelse og livskvalitet.

Bydelene Riska, Hana, Sviland, Lura/Trones prioriteres. Sees også i sammenheng med mulige tiltak innenfor friluftsliv.

FRILUFTSLIV

Det er av vital betydning at de bynære friluftsområdene i Sandnes sikres mot utbygging. Byens friluftsområder er en kvalitet av uvurderlig verdi og noe som folk trekker frem når de skal beskrive hva som er mest positivt med Sandnes (Sandnes-undersøkelsen). Prosjekter i Sandnesmarka prioriteres.

Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder er et viktig kommunalt virkemiddel for å identifisere utvikle og ivareta arealer for friluftslivet. - Miljødirektoratet

Det foreslås å prioritere området Hana - Øvre Gramstad – Dalsnuten – Lifjell mht. vitalisering og videreutvikling. Dette gjøres i samarbeid med bl. annet Stavanger turistforening. For øvrig prioriteres rehabilitering og videreutvikling av eksisterende områder og enkel ny tilrettelegging i samarbeid med grunneiere/samarbeidspart/foreningsliv.

Dalsnuten

- Fullføre lang rundløype Melsheia v/ Osli (første trinn uten lys).
- Rehabiliterer lysløype Melsheia.
- Øke parkeringskapasiteten Gramstad, Melsheia, Bynuten, Alsvik mv.
- Rundløype med lys Gramstad – Kubbetjørn
- Videreutvikle Alsvik natursenter med samarbeidspart/forening.
- Vurdere nye turområder i samråd med grunneiere, enkel tilrettelegging.

8.3 TILGJENGELIGE «LEDIGE» AREALER IDRETTSANLEGG – AVSATT I KOMMUNEPLANENES AREALDEL

Følgende ikke utbygde arealer er avsatt til fremtidige idrettsanlegg:

Iglemyr idrettsanlegg: ved Riaren, tiltenkt svømmeanlegg – under regulering. Er innløst.

Ganddal idrettsanlegg: til nærmiljøanlegg og liten innendørs fotballhall - regulert. Er innløst.

Sviland idrettsanlegg: til nytt hestesportsenter (flytting av Foss Eikeland rideklubb) og nye idrettsanlegg – uregulert/ disposisjonsplan vedtatt i bystyret – må reguleres. Mesteparten må innløses. Ses opp mot relokalisering av rideklubben.

Vatnekrossen: til nytt fotballanlegg – uregulert. Må innløses.

Bogafjell idrettsanlegg: til fremtidig svømmehall/nærmiljøanlegg – regulert. Er innløst.

Hesthammaren trailområde: til fremtidig trailanlegg – under regulering. Er innløst.

Følgende allerede avsatte områder kan vurderes delvis omdisponert til andre idrettsanlegg for å få en økt utnyttelse/bedre aktivitetstilbud enn i dag (en slik omdisponering krever normalt ny regulering):

Iglemyr idrettsanlegg

Lundehaugen idrettsanlegg

Sviland idrettsanlegg – fremtidig idrettspark

Sandved idrettsanlegg

Riska idrettsanlegg

Høle idrettsanlegg

Malmheim idrettsanlegg

8.4 BEHOV FOR NYE AREALER TIL ANLEGG – INNSPILL TIL KOMMUNEPLANENS AREALDEL

Nye idrettsanlegg bør som hovedregel samlokaliseres med skole og grøntstruktur.

Nytt hestesportsenter – mulige arealer Vagle.

Fremtidig areal pistolskyting, ishall og speedway.

Fremtidig utvidelse av eksisterende anlegg Bogafjell, Iglemyr, Sviland, Hana, Riska mfl.

Nye bydelsanlegg – Sandnes øst Vatne – Sviland.

Ny idrettshall Riska – trekanten skoletomt Riska.

Ny idrettshall Austrått – Høyland u skole.

Nye innendørsanlegg – Askobygget (hall, tennis mv)

Nytt interkommunalt svømmeanlegg – Egglageret/gamle godsterminal/Forus – annen kommune

Felles idretts, fritids og skolearealer – blandet formål, felles bruk

Ny basishall turn – nytt areal – i tilknytning til skole

Vurdere utvikling/tilrettelegging for aktivitetsturisme – Sandnesmarka

Sikre Rogaland arboret

Sandnesmarka – definert fast langsiktig grense

Grøntstrukturen – langsiktig perspektiv, bynære grønne områder skal også være natur

Skolen er en viktig arena for «fysisk aktivitet, svømming og lek» for alle barn og unge.

Gjennom organisert opplæring i faget kroppsøving skal elevene jevnlig være fysisk aktive og prøve ulike bevegelsesformer. At det er gode muligheter for fri lek og aktivitet i friminuttene, er med å skape mer fysisk aktivitet. Muligheter for hverdagsaktivitet ved å kunne gå eller sykle til skolen er også viktig.

For mange aktive barn er det unaturlig å sitte stille inne i et klasserom i timevis. Barn og unge har behov for å bruke kroppen og forskning viser at fysisk aktivitet fremmer læring. Bevegelse fremmer bedre skoleresultater, bedre lærings- og konsentrasjonsevne, bedre læringsmiljø, roligere elever og reduserte atferdsproblemer, og ikke minst, mer opplagte og motiverte elever.

Barnehage, skole og skolefritidsordning (SFO) utgjør i dag kanskje de viktigste arenaer for barns lek og mulighet for fysisk utfoldelse. Det er først og fremst gjennom disse at det offentlige kan nå barnegruppen som helhet. I barneskolealder legges grunnlaget for fysisk aktivitet framover i livet, spesielt i "gullalderen" 8-12 år, en alder hvor det kreves at skolen skal gi et allsidig og lekbetont tilbud.

Ungdomsskoletiden er en brytningstid der skolearbeid og nye interesser generelt fører til mindre fysisk aktivitet. Det er også da organisert idrettsliv opplever størst frafall.

Men en registrerer også at personer som har fått "sådd noen gode frø" i barnealder, med gode opplevelser innen idrett og friluftaktiviteter i sin barne- og ungdomstid, lettere vender tilbake til et fysisk aktivt liv som voksne.

Forskningsresultater viser at en inaktiv livsstil i barne- og ungdomsårene øker risikoen for mange typer plager og sykdommer seinere i livet. I et folkehelseperspektiv er det derfor avgjørende at skoleanlegg, aktiviteter i skoletiden og fritidsaktiviteter er utformet slik at de stimulerer mange til aktivitet, ut fra ulike ønsker, interesser, forutsetninger og behov. Skolen og skolens område har også en viktig funksjon for nærmiljø og foreningsliv. Det å kunne utnytte kroppsøvingslokaler også til idretts og mosjonsvirksomhet i regi av foreningslivet på kveldstid og i helger er avgjørende. Skolenes uteområder benyttes flittig, både til egenorganisert aktivitet og organisert idrett, der forholdene ligger til rette for dette.

Større idrettsanlegg fungerer samtidig som aktivitetsarenaer og undervisningssted i kroppsøving for nærliggende skoler. Sambruk og bruk fra kl. 08 til kl. 23 hele året, er effektiv arealutnyttelse, gir god økonomi og god folkehelse.

Handlingsplanen for fysisk aktivitet 2005-2009, «Sammen for fysisk aktivitet», et storstilt samarbeid mellom åtte departement, pekes det på at et viktig tiltak for å oppnå økt fysisk aktivitet i befolkningen, er å *”bidra til at det finnes lokale lavterskeltilbud og gode muligheter for fysisk aktivitet på fritiden, og på viktige arenaer som barnehage, skole og arbeidsplass.”*

I følge Folkehelsemeldingen St. Meld 19 (2014-2015) skal folkehelse være et viktig hensyn i all areal- og samfunnsplanlegging, inklusive skolebygg, og ikke minst uteområder. Mulighetene for folk til å bedrive fysisk aktivitet – mosjon, trening, bevegelseslek, ikke-motorisert transport etc. – skal vurderes i forbindelse med lokalisering og utforming av **boligområder, skoler og barnehager.**

Studie - doktorgradsprosjektet ”60 minutt daglig fysisk aktivitet over to år” viser at dersom kroppsøvingen har betydelig mengde (60 minutter daglig) og er over lang tid (to skoleår), og dersom lærere har høy kroppsøvingskompetanse, så har den en gunstig påvirkning på barns fysiske form, samt risikofaktorer for hjerte- og karsykdommer. Resaland skriver at *”skolen er en unik institusjon der en når alle barn, og er en viktig arena for fysisk aktivitet i et forebyggende folkehelseperspektiv. Gjennom skolen kan vi fremme gode aktivitetsvaner uavhengig av sosioøkonomisk tilhørighet.”* (Kilde: Norges Idrettshøgskole, www.nih.no)

I idrettspolitisk dokument 2015 – 2019 (NIF) heter det:

Idrettsrådene må arbeide for at kommunene vedtar førende prinsipper om at det ved bygging av nye skoler skal bygges fleridrettshaller og utendørs aktivitetsområder.

Stikkordet er effektiv sambruk mellom skole, nærmiljø og foreningsliv. Dette gir gode nærmiljø og god folkehelse.

9.1. KROPPSØVING

I målsetningen for faget kroppsøving for grunnskolen heter det (utdrag fra utdanningsdirektoratet):

Kroppsøving er et allmenndannende fag som skal inspirere til en fysisk aktiv livsstil og livslang bevegelsesglede. Bevegelse er grunnleggende hos mennesket og fysisk aktivitet er viktig for å fremme

god helse. Bevegelseskultur i form av lek, idrett, dans, svømming og friluftsliv er en del av den felles danningen og identitetsskapingen i samfunnet. Faget skal medvirke til at mennesket sanser, opplever, lærer og skaper med kroppen. Det sosiale aspektet ved fysisk aktivitet gjør kroppsøvinga til en viktig arena for å fremme fair play og respekt for hverandre.

Elever på 5.-7. trinn skal jevnlig ha fysisk aktivitet utenom kroppsøvingsfaget. Tilsammen skal dette utgjøre 76 timer innenfor 5.-7. trinn, jf. fag- og timefordelinga. Den fysiske aktiviteten skal

tilrettelegges slik at alle elever, uten hensyn til funksjonsnivå, kan oppleve glede, mestring, fellesskap og variasjon i skoledagen.

9.1.1. SVØMMEOPPLÆRING

Det å kunne svømme anses å være en grunnleggende ferdighet som alle bør kunne for å kunne ferdes trygt ute og delta i hverdagsaktiviteter.

Undersøkelser fra Norges Svømmeforbund (NSF) viser at om lag 50 % av norske tiåringer ikke innfrir dagens kompetansemål på fjerde trinn om å **være**

trygg i vann og være svømmedyktig. I revidert læreplan (gjeldende fra 1. Aug. 2015) legger en bedre til rette for en tidlig, systematisk og kontinuerlig opplæring i svømming.

Å være trygg i vann, og å være svømmedyktig, er konkretisert i kompetansemålene. Dette er lagt til etter 4. trinn. Progresjonen i svømme- og livredning er tydeliggjort. Dette vises i tabellen under:

Etter 4. trinn	Etter 7. trinn	Etter 10. trinn
<p>Leke og utføre grunnleggende øvinger med vanntilvenning som å dykke, flyte, gli, skape framdrift, hoppe uti og orientere seg i vann</p> <p>Være svømmedyktig ved å falle uti på dypt vann, svømme 100 meter på magen, og underveis dykke ned og hente en gjenstand med hendene, stoppe og hvile i 3 minutt (imens flyte på magen, orientere seg, rulle over, flyte på rygg); så svømme 100 meter på rygg og ta seg opp på land</p>	<p>Utføre grunnleggende teknikker i svømming på magen, på ryggen, på siden, under vann, og kunne berge seg selv i vann</p>	<p>Utføre varierte og effektive svømmeteknikker over og under vatn</p> <p>Svømme en lengre distanse basert på egen målsetning</p>
<p>Ferdes trygt i, ved og på vann og gjøre greie for farene, og tilkalle hjelp</p>	<p>Praktisere trygg ferdsel og gjøre risiko- og sikkerhetsvurderinger i, ved og på vann under varierte værforhold</p>	<p>Utføre enkel førstehjelp forklare og utføre livberging i vatn</p> <p>Forklare og utføre livbergende førstehjelp</p>

Vinteren 2009 utførte Synovate en undersøkelse blant norske 5.klassinger på oppdrag fra Norges Svømmeforbund og Redningsselskapet. Målet var å se utviklingen av norske barns svømmedyktighet i perioden 2003-2009. En lignende undersøkelse ble gjort høsten 2003. Dessverre viste undersøkelsen oss at det fortsatt er 51 prosent av norske 5.klassinger som ikke kan svømme 200 meter uten svømmehjelpemidler.

(Kilde: www.skolesvommen.no)

Hovedkonklusjoner i undersøkelsen:

- 57 prosent av 5.klassingene har hatt svømmeundervisning i løpet av dette skoleåret
- Kun 21 prosent av elevene sier de har lært å svømme på skolen.
- 78 prosent av elevene og 82 prosent av lærerne ønsker mer tid til svømmeundervisning i skolen.
- Elever som har foreldre med fremmedkulturell bakgrunn har gjennomgående dårligst svømmedyktighet.

9.2 NÆREMILJØANLEGG I OG RUNDT SKOLEGÅRDEN

I Stortingsmelding nummer 14 "Idrettslivet i endring" går det klart fram at myndighetene ønsker større fokus på utvikling av nærmiljøanlegg i tilknytning til skolenes uterom.

1. Bedre skoleanlegg og mer stimulerende uteområder.

En skole og en skoles omgivelser påvirker skolens muligheter til å nå målene om tilrettelegging for fysisk aktivitet. Skolebygg og skolegård fungerer også som nærmiljøanlegg i fritiden, både for barn, unge og voksne. Skolen, dens utearealer og dens nærhet til andre grøntarealer har stor betydning for barns muligheter til å være fysisk aktive. Derfor er skolens beliggenhet i bydelen viktig, og utforming av både bygg og uteområder må være slik at disse stimulerer til fysisk aktivitet.

Visjonen "idrett og fysisk aktivitet for alle" innebærer at staten har som mål å legge til rette for at flest mulig skal gis mulighet til å utøve idrett og fysisk aktivitet. Her er skolene og skolenes uteområder redskap som kan tas bedre i bruk.

«Den frie leken og fysiske utfoldelsen i barnehagene i dag er truet av den kunnskapsintense, skoleforberedende barnehagen. Skolene er sørgelig sultefora på det frie lekeareal. Alfaltørkenene må fordrives».

Per Egil Mjaavatn, Pedagogisk institutt, NTNU

9.2.1 STØRRE ALLSIDIGHET I MULIGHETENE TIL FYSISK AKTIVITET PÅ SKOLENE?

Argumentene er mange for å oppgradere skolegårdene og nærmiljøets betydning som arenaer for kroppsøving og bevegelse generelt, både for skoleelever og bydelens beboere for øvrig.

Nærmiljøanlegg

Målet med å etablere nærmiljøanlegg er å stimulere til den frie aktivitet og idrettslek, på barnas egne premisser, og etter deres regelverk. Skolen er som oftest lokalisert i nærmiljøet og er dermed mange steder et sentralt samlingssted også i fritiden. En attraktiv utforming av utearealene kan øke skolens betydning for hele nærmiljøet. Uteområdene bør utformes slik at barn, voksne og eldre, med og uten funksjonshemninger, aktivt kan bruke dem. Mange steder rundt om i landet har en utviklet uterommene ved skolene til bevegelseseldoradoer og til grønne livslommer i lokalmiljøene.

Eksempler på nærmiljøanlegg:

Skateboard/rullebrettbane/inline hockey, mindre akebakker med høydeforskjell under 30 m, utendørs klatrevegg/buldrevegg, ballvegg, streetbasketanlegg, BMX/Offroad/Trick/Ferdighetsløype, nærmiljøkart, turnbasseng/jungellek, vanningsanlegg/vannkum i tilknytning til balløkker/flater for islegging til skøyteaktiviteter vinterstid, områder for hopp, løp og kast, sandvolleyball etc. Flere av anleggselementene er egnet for å kunne kombineres med hverandre og vil blant annet kunne inngå i et "multianlegg" for ungdom.

I kommuneplanen har Sandnes tatt et grep om skolens uteanlegg og nærmiljøtankene. I områder der skolen er det sentrale offentlige anlegget, skal bygg og uteanlegg tilrettelegges for flerbruk. Uteanlegget skal utformes slik at det gir boområdene i nærheten en kvalitet og blir et bruksområde for alle. Slike løsninger er både areal- og kostnadseffektive, det stimulerer til fysisk aktivitet og er en nøytral møteplass som kan brukes av alle.

Friluftsliv på timeplanen

Dagens læreplan legger opp til at alle elever skal ha en stor andel uteundervisning. Skolene skal ha oversikt over lokaliteter for undervisning utendørs utover den tradisjonelle skolegården. Elevene skal lære om naturen i nærmiljøet, utvikle kreativitet og glede over å være ute, de skal lære om samspillet mellom mennesket og natur, og få kunnskap om å ta vare på seg selv i naturen. Elevene skal bli trygge på friluftsliv som bygger på lokale og nasjonale tradisjoner i ulike miljø.

Skolene og barnehagene har derfor behov for trygge og gode adkomster til steder utenfor skolegården eller barnehagen (gang- og sykkelveier, turdrag, adkomst til marka), og tilgjengelige steder som er egnet til formålet (marka, friområder, parker, plasser, strandsonen).

Sykle til skolen

I den foreslåtte kommuneplanen for Sandnes 2007-2020 er "trygge og opplevelsesrike skoleveier" nevnt spesifikt i kapittelet om kommunale tjenester: "Tilrettelegging for fysisk aktivitet er et mål som også rettes skoleelever. Det må legges til rette for trygge og opplevelsesrike skoleveier fra boområdene og til gang- og sykkelveiene."

Et viktig bidrag til å øke aktivitetsnivået hos barn og unge er at flere går eller sykler til skolen. Mange barn blir i dag, selv om de har kort og trygg skolevei, kjørt til skolen av foreldrene. Omfanget av skoleskyss er også stort i Sandnes, og deler av dette skyldes at elevene har trafikkfarlig skolevei. Sandnes kommune gjorde i 2008 en total gjennomgang av alle søknader om skyss som var begrunnet i "farlig skolevei", og fant at mange skoleveier var forbedret de senere årene med gang- og sykkelstier, gatelys og fotgjengeroverganger. Resultatet ble en betydelig reduksjon i antall elever som fikk innvilget sine søknader. Det gjenstår likevel en del tiltak for å trygge skoleveiene slik at alle de elevene som har kort avstand mellom hjem og skole kan gå eller sykle til skolen.

Det er også en utfordring å bevisstgjøre elever og foresatte på viktigheten av å gå, eller sykle når dette er mulig, slik at elever som ikke har behov for det, ikke blir kjørt til og fra skolen.

Forslag til krav

Sosial- og helsedirektoratet har utarbeidet en rapport "Skolenes uteareal - om behovet for

arealnormer og virkemidler". Formålet med rapporten er å belyse betydningen av skolens uteareal for barns fysiske aktivitet, og å komme med forslag til krav som kan sikre bedre utearealer rundt eksisterende og fremtidige skoler.

Kommunen må først og fremst sørge for at slike areal avsettes i oversiktsplanleggingen etter plan- og bygningsloven, som del av skoleanlegget, og med friområder, eller friluftsområder i nærheten. I rapporten foreslås det et generelt minimumskrav for skolegårder på 50 kvadratmeter nettoareal per elev. For eksisterende skoler med små areal må minstekravene tilfredsstilles innenfor 200 meter fra skolebygningen.

Innspill fra Idrettsrådet

Idrettsrådet i Sandnes har i flere år påpekt behovet for samlokalisering og sambruk av idrettshaller, utendørsanlegg og skole. Rådet kommenterte Sandnes sin skolebyggplan ved å påpeke "tildels stor avstand" mellom strateginotatet og selve planen:

" Idrettsrådet har gjennom mange år foreslått at det ved planlegging og bygging av nye skoler settes av tilstrekkelig areal til tilstøtende idrettsanlegg. Vi synes at det er en stor mangel ved skolebyggplanen at de politiske signalene om økt satsing på og økt timetall for kroppsøvingsfaget ikke er fulgt opp med en diskusjon om hvordan dette påvirker behovene for arena for kroppsøving. Flere av skolene i Sandnes har i dag små og minimale gymsaler og vil utvilsomt få store utfordringer. Skal vi klare å fylle opp noe av underdekningen er det

derfor ifølge Idrettsrådet helt essensielt at det bygges idrettshaller i tilknytning til nye skolebygg. Dette bør inn som en forutsetning også i skolebyggplanen. Skolebyggprogrammet mangler en slik samkjøring med andre kommunedelplaner. Dersom dette kan integreres i byutviklingen, så kan vi kanskje unngå at idrettsanlegg og sunne uteområder settes opp mot andre prioriterte oppgaver, nettopp fordi skoler og idrett (i aller videste forstand) har felles interesser.”

Skolens uteareal – vurdering

Skolens utearealer skal betjene ulike aktiviteter, både organiserte og uorganiserte, innenfor og utenfor skoletid. Skolens uteområde vil ofte være en del av nærmiljøets aktivitetstilbud, både m.h.t. sport, lek og forskjellige arrangementer.

Uteanlegget, med møblering og utstyr, skal være tilgjengelig og brukbart for alle. Den komplekse bruken vil sette krav til funksjonell utforming. Arealet skal også være tilrettelagt for spontan og ”egendrevet” aktivitet og lek, og for mange forskjellige aktiviteter samtidig. Det skal være fleksibelt, ref. kommuneplanen side 37.

Foto: Anne Lise Norheim

Godt uteareal skal gi mulighet for lek, sosial kontakt, fysisk aktivitet og rekreasjon. Godt uteareal kan inneholde følgende:

- Utfordrende aktivitetsløyper
- Areal for ulike former for ballspill
- Nærmiljøanlegg; ballbinge, jungellek, sandvolleyball-/sandhåndball-/sandfotballbane, basketballbane, buldrevegg, skateanlegg
- Friidrett: lengdehopp, høydehopp, 60 m og 100 m
- Areal for lek
- Areal for opphold, sosial samvær, sitteplasser
- Grønne areal med gress, trær, vegetasjon og naturområde
- Trafikkareal, biltrafikk bør skilles fra myke trafikanter, tilstrekkelig antall parkeringsplasser for biler og tilstrekkelig antall sykkelparkingsplasser
- Arealene skal ha god utforming for funksjonshemmede
- Tilstøtende areal til skoletomt kan benyttes av skolen, for eksempel fotballbane, friområde, skog
- Det er tatt hensyn til ulike aldersgruppers måter å leke på, de minste elever, mellomtrinn, de største trinnene
- Det er tatt hensyn til ulikheter i guttenes og jentenes bruk av anlegget

10.1 KOMMUNALE OG INTERKOMMUNALE ANLEGG

Kommunen driver selv de aller fleste kommunalt eide idrettsanleggene. Lagseide fotballbaner driftes i dag av klubbene.

Sandnes Eiendomsselskap KF (SEKF) forvalter bygningsmassen og driftstekniske anlegg i hallene. De bestiller renhold og teknisk drift av resultatenheter; Byggdrift og Bydrift. Det er leieavtaler som regulerer forholdet mellom SEKF og resultatenehet Park, idrett og vei (PIV) som leietaker av byggene. Leieavtalene er under revisjon.

Øvrig forvaltning av kommunale idretts- og svømmehaller ligger i PIV, hvor hensikten er å samkjøre publikums behov med prioritering av ressurser. Det er utarbeidet rammeavtaler med Bydrift som daglig driftsenhet av idretts- og svømmehallene. Det fokuseres på en kostnadseffektiv, trygg og brukervennlig tilrettelegging og drift av anleggene.

Kommunen leier Figgjohallen og bydelslokale av stiftelsen Figgjohuset på vegne av lag og foreninger om kveldene og i helger. Ordningen foreslås videreført i planperioden.

Vågen idrettshall eies av Rogaland fylkeskommune. Sandnes kommune har inngått leieavtale om bruk av lokaler til kulturskole og leie av lokaler i flerbrukshall/turnhall. Det er videre vedtatt en samarbeidsavtale som regulerer ansvarsforholdet mellom Vågen VGS og Sandnes kommune. Sandnes

kommune har tilsyn- og enkelte driftsoppgaver knyttet til egen bruk på kvelder og i helgene. Vågen idrettshall har også egen turndel (apparatsal) som er avsatt Sandnes Turnforening. Turnforeningen melder om stor vekst i medlemsmassen og avsatte lokaler i Vågen idrettshall tilfredsstiller ikke dagens behov.

Kommunen er medeier i tre interkommunale haller. Sørmarka Arena (Skøytehall), Sandneshallen (Friidrettshall med flerbruksflate) og Randaberg Arena (Innendørs fotballhall). Det er inngått egen avtale om kjøp av 50 % brukstid for Sandnes kommune knyttet til flerbruksflaten i Sandneshallen. Kommunen har selskapsavtale med Multihallen og Storhallen IKS (drifter Sandneshallen og Randaberg Arena) og Sørmarka Flerbrukshall IKS (Drifter Sørmarka Arena). Sandnes kommune har styrerepresentanter i selskapene. Sammen utgjør hallene det som ofte benevnes som «Folkehallene».

Sandnes kommune har svært lave driftskostnader knyttet til tilsyn og teknisk drift av idretts- og svømmehallene sammenlignet med våre nabokommuner. Imidlertid har antall anlegg og antall henvendelser økt betydelig som følge av stadig flere og bedre tilrettede anlegg. Det vil være et behov for systematisering og effektivisering knyttet til bruk og utleie av anleggene for å imøtekomme behovene i

kommunen, samt utnytte eksisterende administrativ kapasitet.

Siden 2005/2006 har kommunen gjennomført flere innsparingstiltak på idrettsfeltet. Hovedsakelig har innsparingene gått ut over vedlikehold og oppfølging av utendørs idrettsanlegg.

Idrettslagene har i økende grad måttet påta seg driftsansvar for banene. Vedtatt innsparingstiltak B/SAK 61/16 vil føre ytterligere driftsansvar over på idrettslagene, også på de kommunalt eide banene.

I kommende planperiode må en ta hensyn til at anleggene må ivaretas, slik at de kan benyttes som forutsatt av brukergruppene (skole, idrett og egenorganisert aktivitet). Terskelen for å drive fysisk aktivitet bør holdes så lav som mulig, og det er viktig at klubbene i størst mulig grad kan konsentrere seg om aktivitetsskapende virksomhet. Det er nå ikke særlig flere oppgaver på driftssiden på utendørsanleggene som kan

pålegges idrettslagene på dugnad. Flere innsparinger i driftskostnader vil kunne føre til innføring av leiebetaling for lagene.

En må i årene som kommer kritisk vurdere hvordan driften av anleggene- og tilbudet til brukergruppene blir ivaretatt på best mulig måte. Innovasjonsløsninger som forenkler drift/bruk og samhandling skal prioriteres.

Idrettsanleggene i kommunen representerer en verdi på om lag en halv **milliard kroner eks tomtekostnader**. Anleggskapitalen må forvaltes profesjonelt slik at verdien opprettholdes.

Det er vesentlig at kommunen vektlegger at anleggene kan drives på en forsvarlig og trygg måte, og at de kan holdes tilstrekkelig åpne når behovet er stort. **Driftsmidler til nye anlegg må derfor konsekvent innarbeides i økonomiske planer når det fattes vedtak om å bygge nye anlegg.**

10.2 LAGSEIDE/LEIDE ANLEGG

Det gis driftstilskudd til ca. 20 lagseide/leide idrettsanlegg. Tilskuddsprosenten har vært avtagende på grunn av at flere anlegg har kommet til og driftskostnadene øker. Dette er i stor grad idretts- og serviceanlegg som ikke har annen funksjon enn til aktivitet og bruk for egne medlemmer. De fleste anlegg har en svært

begrenset mulighet til andre inntekter. Signaler fra eierne er at klubbene sliter med å finansiere driften, noe som gir seg utslag i at klubbenes aktivitetstilbud blir vesentlig dyrere. Dette er ikke særlig positivt med tanke på at det skal være en lav terskel for å delta i idrettsaktivitet.

10.3 NØDVENDIGE REHABILITERINGER

Det er en utrolig høy bruksfrekvens på våre idretts- og svømmehaller. Anleggene er åpne 9,5 måneder i året, 7 dager i uken, fra tidlig morgen til sen kveld. Dette fører naturligvis til svært stor slitasje både på utstyr og bygning. Giskehallen er over 50 år gammel, og selv om hallen i sin tid ble bygget i meget gode materialer, og har vært rehabilitert flere ganger gjenstår fortsatt omfattende rehabilitering både idretts- og svømmehallen. Idrettshallen vil kreve til dels omfattende ombygginger for å tilfredsstille dagens krav til sikkerhetssoner mm. Svømmebassenget tilfredsstillende ikke gjeldende forskrift fra 1996. (Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v.) Forskriften er under revisjon og en venter at det kommer ytterligere krav som må hensyntas i rehabilitering av svømmehallen. Austråthallen og Lurahallen fremstår som slitte og bør rehabiliteres i perioden.

Kunstgressbaner har en begrenset levetid (10-12 år) og det er ventet at det i perioden vil være behov for å skifte ut flere kunstgressflater.

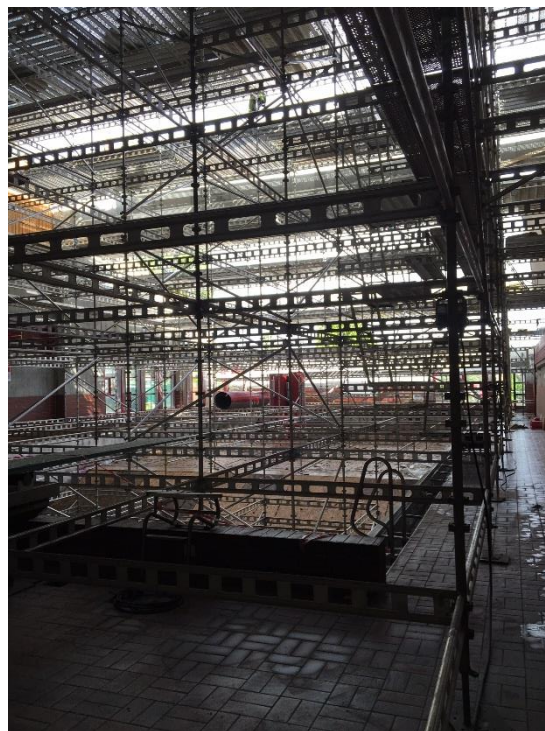
Mange av kommunens lysanlegg, både på idrettsanleggene og langs turveiene er gamle, og det vil være behov for å rehabiliteres og oppgradere disse.

Merking og skilting i kommunens friluftsområder er en pågående prosess som jevnlig vil kreve at

kommunen remerker og bytter skilt i aktuelle turområder.

Det foreslås å gjennomføre en tilstandsanalyse/vurdering av disse anleggene slik, at en kan lage en god plan over hva som bør prioriteres, slik at anleggene kan fungere etter intensjonene også i fremtiden.

Nærmere prioritering av behov for å rehabilitere kommunens idretts- og aktivitetsanlegg gjøres i egen utredning i planperioden.

Riskahallen får nytt tak over svømmehallen i 2016

Visjonen for aktivitetspolitikken i Sandnes lyder:

I Sandnes skal alle ha anledning til allsidig fysisk aktivitet og få gode opplevelser på et mangfold av arenaer.

Nedenfor følger kommunens mål og tiltak i **hele planperioden 2018-2028**. Disse kommer mer detaljert til uttrykk i handlingsprogrammet lenger bak i planen. Tiltakene er fordelt som Anlegg, Aktivitet, Arrangement, Friluftsliv, Barn og ungdom og Toppidrett.

SANDNES KOMMUNE SKAL:

ANLEGG

1. Stille kommunale anlegg til disposisjon for lag og foreninger til idrett, lek eller annen fysisk aktivitet.

Tiltak:

- Åpningstider og anleggstilddeling i samsvar med behov og økonomi.
- Stimulere til optimal utnyttelse av anleggene

2. Legge forholdene bedre til rette for idrettslag og andre foreninger som ønsker å bygge og drive egne anlegg.

Tiltak:

- God informasjon om tilskuddsordninger og tekniske krav.
- Der hvor det er mulig, gi klubbene leie/festeavtaler på kommunale tomter tilsvarende tidligere praksis.
- Opprettholde ordning med å forskuttere spillemidler til frivillige lag og organisasjoner.
- Øke tilskuddet til drift av lagseide/leide anlegg, slik at tilskuddet i løpet av planperioden utgjør opp mot 50% av driftsutgiftene.
- Hovedregel ved finansiering av lagseide anlegg skal være: 1/3 del spillemidler, 1/3 del kommunalt tilskudd, 1/3 del lagsfinansiert. Tilskudd til store kostnadskrevenende anlegg tas opp som egne saker i økonomiplanen.

3. Satse på nye og varierte idrettsanlegg. Nedenfor listes noen av de viktigste nye prosjektene i planperioden opp. Nærmere redegjørelse finnes i kapittel 6, fullstendige prioriteringslister i kapittel 14, 15 og 16.

Tiltak i 4-års perioden:

- Ferdigstille Giskehallen 2

- Ferdigstille svømmeanlegg på Iglemyr
- Rulleski/skiskyteanlegg i Melsheia i regi av Sandnes Arena
- Servicebygg Riska stadion i regi av Riska FK
- Klubbfunksjoner Trailanlegget Hesthammer i regi av Riska motorsykelklubb
- Ny stadion for toppidrett og breddefotball i regi av Sandnes Ulf

Tiltak i 10-års perioden:

- Nye idrettshaller i bydelene Austrått, Riska, Ganddal og fortettningsaksen Skeiane - Lura
- Mer kunstgresskapasitet i bydelene:
  1. Trones, Stangeland
  2. Austrått, Høle
  3. Riska, Sandved, Ganddal
- Ishall for hockey og kunstløp
- Tennishall sammen med nytt utendørsanlegg
- Basishall (45x45) spesialtilpasset turn
- Kampsportanlegg
- Stor idrettshall tilrettelagt for breddeidrett og spill på de øverste nivåer, tilpasset ulike hallidretter med stor tribunekapasitet.
- Fotballhall på Ganddal
- Dobbelt gymsal med aktivitetsrom og klubbfunksjoner på Julebygda/Malmheim
- Havnebad i Vågen i forbindelse med utvikling av havneparken
- Friplass og kunstgressbane Lundehaugen idrettsplass

4. Videreutvikle Sandnes idrettspark som sentralidrettsanlegg og rekreasjonsområde.

Tiltak:

- Ny fotballstadion for toppfotball
- Opprettholde nasjonal standard på friidrettsanlegget inkl. kastøvelser på Giskebanen grasbane.
- Prioritere rekreasjons og grøntområdene for allsidig egenorganisert aktivitet
- Rehabiliterer/ombygge Giskehallen idretts- og svømmehall i tråd med dagens krav
- Vurdere anlegg for innendørsidrett med stor publikumskapasitet.

5. Videreutvikle Iglemyr idrettsanlegg til idrettspark. Fremtidig idrettspark etableres på Sviland idrettsanlegg.

Tiltak:

- Tilpasse Iglemyr som idrettspark med svømmehall, økt hallkapasitet i området og flere muligheter for egenorganisert aktivitet. Det må lages gode gangforbindelser/løyper for trening og mer ryddige parkerings- og adkomstforhold. Grøntstrukturen er en viktig miljø- og trivselsfaktor i anlegget.
- Tilpasse Sviland idrettsanlegg som fremtidig idrettspark gjennom regulering. Aktuelle bydekkende anlegg kan være ishall, idrettshall/BMX hall, friidrettsanlegg, nærmiljøanlegg og grøntstruktur.

6. **Skolene er bydelenes viktigste nærmiljøarena. Når det bygges nye skoler eller ved større rehabiliteringer skal det som hovedregel bygges 25 m x 45 m idrettshall i stedet for liten gymnastikksal. Uteanlegget skal inneholde minimum en 46m x 66m kunstgressbane.**

Tiltak:

- Avsette tilstrekkelig areal i kommuneplanens arealdel (ca. 5 daa i tillegg til skolens krav).
- Skolebyggeprogrammet og Aktive Sandnes skal samkjøres på dette punkt før endelig behandling.

7. **Prioritere å utvikle turveier med lys, som kan benyttes av flest mulig gjennom hele året i nærmiljøene.**

Turveier etableres fortrinnsvis i grøntstruktur. Det skal etterstrebes maksimal avstand 500 meter til nærmeste turvei/tursti fra boligfelt. Tilrettelegge gode turveiforbindelser i nye utbyggingsområder. Gang og sykkelforbindelser fra boligområdene til leke- og aktivitetstilbud i nærmiljøet skal oppleves trygge.

Tiltak:

- Utvide og oppruste eksisterende turveier med lys årlig i prioriterte bydeler.
- Sandved bydel: Utbedre turveinett
- Stangeland: Utbedre 100 meter eksisterende turvei i Smeaheia.
- Bogafjell: Utbedre utvasket turvei. Bogafjellskogen mellom 34 og 36.
- Hommersåk: Utbedre eksisterende turvei fra Stemmen til Frøylandsvatnet.
- Riska: Utbedre eksisterende turvei mellom Kvitlåna og Åsas vei 33, samt på flaten langs Frøylandsvatnet, samt etablere ny tursti rundt Frøylandsvatnet.
- Hommersåk: Turvei til Hesthammer, Kyststi Hommersåk.
- Ganddal: Utbedre utvasket turvei ved fuglemateplass Stokkalandsvatnet. Utbedre kort gjørmete turvei, mellom Olsokveien 40 og 48 oppgraderes med asfalt.
- Lura: Oppgradere gjørmete sti til turvei 300 m, mellom idrettsplassen og Alveveien.
- Trones/Sentrum bydel: Etablere lys langs turvei i Varatunskogen og fra Anne Grimdalens vei over friområdet til gs-vei inn til Varatun gård. Mellom graner og steingard.
- Hana bydel: Utbedre utvasket turvei. Åsveien opp til Toppmeisveien.

8. **Utvikle det interkommunale samarbeidet.**

Tiltak:

- Prioritere den fjerde folkehallen – sykkelvelodrom i Sola kommune.
- Vurdere hestesportanlegg, rulleski/skiskytterløype og 50 meter svømmeanlegg/stupeanlegg, samt anlegg til nye idretter (cricket, rugby, amerikansk fotball mfl.) som nye regionale anlegg.
- Regionale anlegg bør kunne løses i ulike modeller.
- Delta og påvirke friluftsrådene til å påta seg flere oppgaver i kommunens områder.
- Årlig revisjon av interkommunal norm for utomhusanlegg

9. Sørge for at kommunens friluftsanlegg er i den kvalitet som er definert av kulturdepartementet.

Tiltak:

- Sette av nødvendige driftsmidler, slik at anleggene kan holdes i en tilfredsstillende stand og kan brukes slik behovet tilsier. Arbeidet søkes løst i samarbeid med frivillige foreninger der hvor det er mulig.
- Bruke innovasjonsløsninger for å effektivisere drift/bruk og samhandling.

10. Sørge for at kommunens idrettsanlegg (som også er skoleanlegg) er i den kvalitet som er definert av kulturdepartementet.

Tiltak:

- Sette av nødvendige driftsmidler slik at anleggene kan holdes i en tilfredsstillende stand og kan brukes slik behovet tilsier.
- Rehabiliterer eksisterende Giskehall ved bl. annet forbedring av sikkerhetssoner jfr. dagens krav.
- Skifte kunstgress på de eldste banene.
- Bruke innovasjonsløsninger for å effektivisere drift/bruk og samhandling

---

SIKRING/AREAL

11. Sikre og opprettholde viktige grønt / friluftsområder

Tiltak:

- Grøntområder og friluftsområder kartlegges og verdsettes for å gi kommunen et godt planverktøy som kan vise hvilke områder som blir brukt til hva og hvor mye.
- Ivareta et mangfold av ulike lekeplasser i nærmiljøet, der det også er lagt opp til at noen skal være naturlige, ikke opparbeidede lekeplasser. Rom for fri utfoldelse og lek i naturen. Natur i by har en høy egenverdi.
- Sikre Rogaland arboret, nytt formål.
- Sandnesmarka, definert langsiktig grense.
- Sikringssaker i Sandnesmarka og grøntstrukturen prioriteres.

12. Sikre og avsette nødvendige areal til idretts- og aktivitetsanlegg

Tiltak:

- Vurdere areal til speedway, pistolskyting og hestesport
- Idrettsanlegg bør som hovedregel legges til skole og grøntstruktur.
- Vurdere areal til mulig interkommunalt svømmeanlegg
- Avsette areal til idretts- og nærmiljøanlegg i tilknytning til nye skoler, eller rehabilitering av skoler – kampsport og basishall turn samlokaliseres med hall/skoleanlegg.
- Vurdere areal til innendørs idretts- og aktivitetsanlegg gjennom oppkjøp av ASKO-bygget på Lura.
- Vurdere blandet formål på eksisterende skoleanlegg for kostnadseffektiv utnyttelse av areal og anlegg. Høyland u skole, Trekanten Hommersåk, Sandnes øst, Skeiane u skole mfl.

- Vurdere areal for nye bydelsanlegg, Sandnes øst, Sviland.
- Vurdere å avsette nytt areal i tilknytning til eksisterende idrettsanlegg – Bogafjell, Iglemyr, Sviland, Hana, Riska mfl.

TILRETTELEGGING FOR AKTIVITET

13. **Sørge for bedre muligheter for aktivitetsutvikling for byens idrettslag.**

Tiltak:

- Prioritere profesjonell drift av idrettsrådet.
- Stimulere til at det utdannes kompetente ledere og trenere i lagene.
- Tilrettelegge anlegg tilpasset aktivitetsbehovet.
- Stimulere til aktivitet for spesielle grupper.

14. **Legge til rette for et allsidig egenorganisert publikumstilbud.**

Tiltak:

- Mest mulig publikumstilgang i byens svømmehaller, klatreanlegg, tennisbaner mv.
- Vurdere bedre tilgang til byens idrettshaller og mer samtidig bruk
- Opprettholde tilgang for mosjonsgrupper/foreninger i skolens gymsaler/basseng

15. **Sørge for allsidige aktivitetsmuligheter utendørs ved byens eksisterende skoler.**

Tiltak:

- Kunstgress på egnede grusbaner tilhørende skolene.
- Prioritere allsidige nærmiljøanlegg på skolene
- Lysanlegg prioriteres, da dette øker bruksmulighetene og skaper mer aktivitet.

16. **Sikre at det avsettes områder egnet for lek, idrett og aktivitet når nye boligområder skal bygges ut. Disse skal være i tråd med kommuneplanens arealkrav og fastsette kvalitetskrav for disse arealene**

Gjennom oppfølging av bebyggelses- og reguleringsplaner skal kommunen sikre at det avsettes lekeplasser, turveier og naturområder/grønne lunger i nærmiljøene som kan benyttes til lek og aktivitet. Det må også tas høyde for å tilrettelegge aktivitetsarenaer for ulike aldersgrupper.

Tiltak:

- Anleggsstandard og kvalitetskrav for disse anleggene fastsettes etter interkommunal norm for utomhusanlegg.
- Barnetråkkregistreringen oppdateres for å gi et tilstrekkelig planverktøy som viser omfang av barns lek og aktivitetsområder i kommunen.

17. **Utbedre kommunens aktivitets- og lekeplass tilbud**

Videreutvikle opplevelseskvaliteter på lekeplasser og i friområder, parker og byrom

Tiltak:

- Opprettholde høy kvalitet og vedlikeholdsstandard på de 24 prioriterte hovedlekeklassene i Sandnes kommune.
- Øke antall kommunale standardlekeplasser med lekeutstyr.
- Ivareta sikkerheten på alle kommunale lekeplasser.
- Opprustning av Langgata, Ruten og etablering av Havneparken.
- Tilrettelegging av trendaktiviteter; Discgolf bane i Stangeland bydel, MTB bane på Bogafjell, og klatreanlegg på hovedlekeklass i Sandvedparken.
- Tilrettelegge toalett på Bråsteinsvatnet badeplass.
- Tilrettelegge toalett på Breivik badeplass.
- Oppruste nærmiljøanlegg Smeaheia aktivitetspark (ballbinge+skateanlegg), Stangeland bydel.
- Oppruste nærmiljøanlegg Edelstein friområde (ballbinge + 2 sandvolleyballbaner), Sandved bydel.
- Oppgradere tennisbanen på Håpet, Bogafjell.
- Anlegge terrengsykkelbane i Varatunparken.

18. Sandnes er Norges friluftskommune – videre satsing på grøntstruktur, natur og friluftsliv.

Etterstrebe sammenhengende grøntkorridorer med minimum bredde 40 meter i bebygde områder, for å ivareta gode turveisforbindelser og ivareta det biologiske mangfoldet, ved å opprettholde bærekraftige habitater for ulike arter.

Viktige økologiske verdier og prioriterte naturtyper skal sikres.

Tiltak:

- Turvei/sti fortrinnsvis med lys rundt Frøylandsvannet
- Missing link – Bogafjell til turvegnettet
- Videreutvikle Gramstad-området, med turveisløyfe til Kubbetjønn.
- Videreutvikle og rehabiliter turveinettet i Melshei.
- Videreutvikle turvei/stinettet i Høle og områder (Alsvik, Kjosavik, Dansen, Veraland, Tengesdalsvatnet).
- Turveg/lysløype rundt Høleneset
- Rideløype et sted i Hommersåk
- Videreutvikle Ulsneset med bl. annet stupetårn
- Bedre stikvalitet fra Maudland til Hommersandfjellet
- Tursti fra Fjogstad til Riska/ Hogstad – Lifjell
- Lysanlegg Bogafjell, turveinett Melshei (Osli)
- Nye skilt og oppmerking i definerte turområder etter ny nasjonal standard.
- Bedre tilrettelegging for turisme i utvalgte områder i samarbeid med næringsaktører/foreningsliv.
- Bidra til å etablere og oppdatere DOK-temaet «Tur- og friluftsruter»

19. Satse på info om mulighetene for å drive idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Sandnes.

Tiltak:

- Oppdatere friluftskartet og fiskekartet
- Synliggjøre turmuligheter i nærmiljøet
- Digitalisering/innovasjon med tanke på bedre informasjon og tilbud til publikum.
- Vurdere «Aktiv by» - portal – booking
- Skilte aktuelle turområder
- Bruke innovasjonsløsninger for å bedre stimulere til aktivitet.
- Etablere nærturer/ byrunder med merking i samarbeid med Stavanger turistforening/Sandnes turlag

---

BARN OG UNGDOM

20. Sørge for flere åpne tilbud hvor barn og unge kan drive mosjon og idrett.

Tiltak:

- I samarbeid med kommunens fritidsavdeling, idrettsrådet, idrettslag og andre relevante miljø, vil kommunen bidra til flere åpne idrettshaller, gymsaler og andre anlegg for egenorganiserte aktiviteter for barn og unge på ettermiddager, kvelder og i ferier.
- Tilskudd til frivillige foreninger som lager egne tilbud.

ARRANGEMENT

21. Stimulere til at større idrettsarrangementer legges til Sandnes.

Tiltak:

- Yte tilskudd til nasjonale og internasjonale idrettsarrangement.
- Legge til rette prioriterte arenaer og anlegg slik at disse egner seg for store idrettsarrangementer.

TOPPIDRETT

22. Legge til rette for toppidrettssatsing.

Tiltak:

- Etter Idrettsrådets anbefaling skal kommunen prioritere idrettslag som driver på et høyt nivå ved å tildele mer treningstid på idrettsanlegg.

LITTERATUR

Veileder i kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet, Kulturdepartementet 2014

Idrettsregistreringen 2014, Norges Idrettsforbund og Olympiske Komite (NIF/NOK).

NIF/NOKs årsmelding 2015

Institutt for Samfunnsforsknings rapport 2003:7 - Norske idrettslag 2002, kunnskap ledelse og styring

Kommuneplanen 2015-2030 for Sandnes kommune m/miljøplan

Kulturplan for Sandnes 2014-2020,

Handlingsplan for sykkelbyen Sandnes 2005

Sandnesmarkå, markaområder og markagrenser, grunnlagsarbeidet for kommuneplan for Sandnes 2007-2020

Økonomiplan, Sandnes kommune 2016-2019

Sandnes kommunes tekniske retningslinjer for utbygging av friområder, lekeplasser, ballplasser, skole- og barnehageanlegg i Sandnes kommune

Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv, Sandnes kommune 2008-2018

Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet, Trondheim kommune 2009-2016

Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet, Stavanger kommune 2010-2022

Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet, Klepp 2012-2023

Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet, Skien kommune 2011-2015

Kommunedelplan for idrett og allsidig fysisk aktivitet, Bærum kommune 2003-2006

Idrettsplan for Bergen kommune 2010-2018

Regionsplan for Jæren 2013-2040

Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning – Planprogram. Rogaland fylkeskommune 2014

Idrettspolitisk dokument 2015-2019, Norges Idrettsforbund og Olympiske komite

Tilstandsrapport 2003, om idrett og fysisk aktivitet i Norge (Akillen 2003)

Stortingsmelding nr. 26 – Den norske idrettsmodellen (2011-2012)

Stortingsmelding nr. 14 (1999-2000), Idrettslivet i endring - om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet

Stortingsmelding nr. 16 (2002-2003), Resept for et sunnere Norge

Stortingsmelding nr. 23 (2001-2002), Bedre miljø i byer og tettsteder

Stortingsmelding nr. 18 (2015-2016), Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet

A healthy city is an active city, a physical activity planning guide, Verdens Helseorganisasjon (WHO) 2006

Ung i Sandnes, Ungdomsundersøkelsen 2010, Sandnes kommune

Marka, planlegging av by- og tettstedsnære naturområder, Håndbok fra Direktoratet for naturforvaltning

Sammen for fysisk aktivitet, Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005 – 2009, et samarbeid mellom åtte departement

Idrett i nærmiljøet, Flerfunksjonsanlegg som en del av skolens utemiljø og Nærmiljøanlegg. Innspill fra Sandnes Idrettslag 2002/2003

NIF/NOK: Spillemidler til idrettsanlegg. En gjennomgang av spillemiddelsøknadene og anleggssituasjonen, 2015

Bedre helse på 1-2-30, brosjyre og nettsted i anledning kampanjen "Sammen for fysisk aktivitet", et samarbeid mellom åtte departement. Se foredrag fra 1-2-30-konferanse på Rogaland Fylkeskommunes hjemmeside

Forskrift for Badeanlegg, bassengbad og badstu m.v. Sosial- og helsedirektoratet, 1996.

Hvordan lage en folkesti, brosjyre fra Nasjonalforeningen for folkehelsen

Fysisk aktivitet og helse, temahefte utgitt av Tidsskrift for Den norske lægeforening og Sosial- og helsedirektoratet 2002

Active living in the city, rapport fra Verdens Helse Organisasjon, Europa-kontoret, oktober 2000

Nasjonalt kunnskapssenter for folkehelsen, www.kunnskapssenteret.no

Hvordan fremme fysisk aktivitet hos skolebarn? En rapport fra Sosial- og helsedirektoratet 2003

Doktoravhandling, The Sogndal school-intervention study, Geir Kåre Resaland 2010

FINK, fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern, Rogaland Fylkeskommune 2013

SSB – Rapporter 2015 Byer og miljø. Indikatorer for miljøutviklingen i «Framtidens byer». Trine Haagensen

Rapport: Statlig idrettspolitik inn i en ny tid. Strategiutvalget for idrett. Kulturdepartementet 2016

Læreplanverket for kunnskapsløftet L06, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet 2006

Skolenes uteareal - om behovet for arealnormer og virkemidler, Sosial- og helsedirektoratet 2003

Nordisk Råds nettside www.norden.org, flere linker til artikler med helseemner

Sandnes Sykkelpark, en visjon i pdf-format fra 2001

”Nye trender i norsk friluftsliv”, Annette Bischoff & Alf Odden ([Senter for kultur- og idrettsstudiar](#), Høgskolen i Telemark 1999)

Folkehelseinstituttet, <http://www.fhi.no/>

Nasjonale retningslinjer om skoleanlegg: <http://www.skoleanlegg.utdanningsdirektoratet.no/>

Det nytter – Bedre folkehelse gjennom bredere samarbeid. Inspirasjonshefte «Aktiv i friluft» ved Friluftslivets fellesorganisasjon.

VEDLEGG

1. Innspill til planen
2. Aktivitetsutvikling og behovsvurdering for bydelene
3. Eksisterende anlegg i Sandnes
4. Anleggskapasitet idrettlivet i Sandnes
5. Evaluering av forrige planperiode
6. Kart idrettsanlegg
7. Kart store grønt og friluftsområder